

DE MAALTIJD VAN DE HEER

HUGO BOUTER e.a.

DE MAALTIJD VAN DE HEER

*Het Avondmaal
in Bijbels perspectief*

Boeken om de Bijbel
Gouda

© Copyright H. Bouter

Omslagillustratie: Het Laatste Avondmaal (Glas 7 - St. Janskerk, Gouda)

Druk: Offsetdrukkerij van der Perk, Nieuw-Lekkerland

Uitgave: Boeken om de Bijbel, Gouda

Distributie: Johannes Multimedia, Postbus 31, 3940 AA Doorn

ISBN 90-70926-18-0

NUGI 635

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

WOORD VOORAF	7
1. EEN MAALTIJD VOOR DE MEESTER	9
– Pascha en Avondmaal	9
– Jezus en Lazarus	10
– De zalving van de Heer	12
– Twee consequenties	14
2. HET AVONDMAAL EN DE DAG DES HEREN	17
– 's Heren dag en 's Heren Avondmaal	17
– De eerste dag van de week	19
3. HET AVONDMAAL EN DE TAFEL DES HEREN	23
– Altaar en Tafel	23
– De heiligheid van de Tafel	24
– Het gevaar van de afgodendienst	25
– Samenvatting	27
4. HET AVONDMAAL EN DE CHRISTELIJKE EREDIENST	31
– Eredienst en offerdienst	31
– De parallel met Israël	32
– Christus de Bedienaar van het heiligdom	33
5. HET AVONDMAAL EN DE BEDIENING VAN HET WOORD ..	35
– Wij geven het U uit Uw hand	35
– Verschillende facetten van het gemeenteleven	36
– De opbouw van de Korinthebrief	37
– Blijven in de leer van Christus	38

6.	HET AVONDMAAL ALS GEMEENSCHAPSMAALTijd, IN HET LICHT VAN HET OUDTESTAMENTISCHE VREDEOFFER	39
	– Israël stond van verre	40
	– De positie van de middelaar Mozes	41
	– Samenvatting	42
	– Lessen met betrekking tot de Avondmaalsviering	43
7.	HET AVONDMAAL EN DE LES VAN HET ZUURDEEG	47
	– De gelijkenis van het zuurdeeg	48
	– Het zuurdeeg van de farizeeën	49
	– Het zuurdeeg van de sadduceeën	49
	– Het zuurdeeg van Herodes	49
	– Het oude zuurdeeg	50
	– Het zuurdeeg van slechtheid en boosheid	50
	– Judaïstisch zuurdeeg	50
8.	ACHTENTWINTIG VRAGEN RONDOM DE AVONDMAALS- VIERING	53

WOORD VOORAF

Dit boekje belicht vooral de Bijbelse aspecten van de maaltijd van de Heer, dus het Avondmaal in zijn nieuwtestamentische context. Het Avondmaal is in de eerste plaats voor de Heer Zelf, om Hem te eren en groot te maken en Hem te gedenken bij brood en beker. Het is de maaltijd die voor Hém wordt aangereicht, zoals wij zien in hoofdstuk 1.

In de volgende vier hoofdstukken staan wij stil bij het verband resp. met de dag van de Heer en de Tafel van de Heer, alsook bij de relatie met de christelijke eredienst en de Woordbediening. Het zesde hoofdstuk trekt een parallel met een oudtestamentische vredeoffermaaltijd en het zevende behandelt de les van het 'zuurdeeg': de gevaarlijke invloed van moreel en leerstellig kwaad.

Het laatste hoofdstuk gaat meer in op praktische vragen in verbinding met de Avondmaalsviering, speciaal de kwestie van de onderlinge gemeenschap en de verbondenheid die door het éne brood tot uitdrukking wordt gebracht. Dit hoofdstuk over de 'broodbreking' is van de hand van Roger P. Daniel, een Amerikaanse auteur, die al eerder bekendheid heeft gekregen in het Nederlandse taalgebied door zijn boek over de Tabernakel ('Gods tent in de woestijn', Apeldoorn 1981). Ik heb de tekst van zijn 'open brief' vertaald en hier en daar bewerkt; dit betreft vooral de antwoorden op de eerste vier vragen, die ik verder heb aangevuld. Moge de Heer Zijn zegen aan dit werk verbinden.

*'Zij maakten daar dan een maaltijd voor Hem klaar...
Maria dan nam een pond balsem van onvervalste,
kostbare nardus, zalfde de voeten van Jezus en
droogde Zijn voeten met haar haren af;
en het huis werd met de geur van de balsem vervuld'.*

Johannes 12:2-3

'Zolang de Koning aan Zijn tafel is, geeft mijn nardus zijn geur'.

Hooglied 1:12

1

EEN MAALTIJD VOOR DE MEESTER

“Zij maakten daar dan een maaltijd voor Hem klaar...”

Johannes 12:2

Pascha en Avondmaal

De gebeurtenis die in de eerste verzen van Johannes 12 wordt beschreven, vond plaats aan het begin van de lijdensweek. De beschrijving van deze maaltijd en van de zalving van de Heer door Maria bevat ook enkele belangrijke lessen voor de Avondmaalsviering. De maaltijd in Bethanië werd namelijk voor de Heer Zélf aangericht, voor de Zoon van God (zo zien wij Hem immers in dit Evangelie), die kort daarvoor Zijn Goddelijke heerlijkheid had gemanifesteerd door de opwekking van Lazarus uit de doden. Zo is ook het Avondmaal in de eerste plaats voor de Heer Zélf bedoeld, namelijk om Hém te gedenken en Hém te eren.

Daarom is het goed hier aandacht aan te geven, hoewel de eigenlijke Paasmaaltijd – en de daaraan voorafgaande voetwassing – pas later worden beschreven (zie Joh. 13). In het Evangelie naar Johannes ontbreekt de instelling van het Avondmaal, die plaatsvond tijdens de Paasmaaltijd¹; uit het verslag van Johannes blijkt duidelijk dat de Here Jezus alleen het *begin* van de Paasmaaltijd met Judas Iskariot deelde (Joh. 13:30).

Zes dagen vóór het Pascha kwam Jezus in Bethanië (Joh. 12:1). Het is dus mogelijk dat de hier beschreven maaltijd

plaatsvond op zondag, de eerste dag van de week (volgens anderen was het pas op woensdag, in het midden van de lijdensweek). Later in die week zou Hij het Pascha eten met Zijn discipelen en hen voorbereiden op Zijn heengaan naar de Vader. Bij deze laatste maaltijd met Zijn leerlingen zou Hij het Avondmaal instellen. Christus zou Zelf het ware Paaslam worden door aan het einde van die week – op Goede Vrijdag – het offer van Zijn leven te brengen op het kruis van Golgotha.

Daarom zegt de apostel Paulus dat ‘ons Pascha, Christus, geslacht is’, opdat wij als verlost en vervolgd ook (in figuurlijke zin) het feest van de ongezuurde broden zouden kunnen houden (1 Kor. 5:7-8). Als christenen nemen wij deel aan de maaltijd van de Heer op de eerste dag van de week (vgl. Hand. 20:7). Wij denken dan aan Hem als het Lam van God, dat gestorven is voor onze zonden. Geestelijk gesproken voeden wij ons met Hem. Wij ‘eten’ van Hem als het ware Paaslam en eren Hem en onze God en Vader, die zelfs Zijn eigen Zoon niet gespaard maar Hem voor ons allen overgegeven heeft.

Zo vormt de eerste dag van de week voor ons telkens een nieuw begin, terwijl wij de rest van de week ook nog een bijzonder soort ‘voedsel’ hebben. Wij mogen immers ‘feestvieren met ongezuurde [broden] van oprechtheid en waarheid’ (1 Kor. 5:7-8).

Jezus en Lazarus

Plaats van handeling was het huis van Simon de melaatse te Bethanië, zoals blijkt uit het verslag van Mattheüs en Markus (Matth. 26:6; Mark. 14:3). Mogelijk was deze Simon door de Heer gereinigd van zijn melaatsheid en had hij al vaker een maaltijd voor Hem aangericht. Wij weten niet precies in welke relatie hij stond tot Lazarus en diens beide zusters, die eveneens in Bethanië woonden. In ieder geval waren zij erbij aanwezig. Het is niet in strijd met Johannes 12, dat de zalving niet in het huis van Martha plaatsvond, waar de Here Jezus en Zijn discipelen vaker op bezoek kwamen.

De Persoon op Wie alle aandacht valt, is Jezus Zelf. Hij was het werkelijke Middelpunt van de maaltijd. Degenen die Hem in Bethanië ontvingen (dus Simon de melaatse, Lazarus en zijn zusters en anderen), maakten daar een maaltijd voor Hém klaar. Dat is een belangrijk gegeven, dat evengoed van toepassing is op de maaltijd des Heren. Het gaat bij de Avondmaalsviering niet zozeer om onze verlossing, als wel om de Verlosser Zelf. Hoewel wij inderdaad als *verlosten* aanzitten (anders kunnen wij geen Avondmaal vieren), denken wij in de eerste plaats aan Hem die onze Redder is. Hij heeft immers gezegd: 'Doet dit tot Míjn gedachtenis'.

De maaltijd in Bethanië was ter ere van de Meester, niet voor iemand anders. Zelfs niet voor Lazarus, de gestorvene, hoewel er een grote menigte nieuwsgierigen kwam om Lazarus te zien die door Jezus uit de doden was opgewekt (Joh. 12:1,9). De naam Lazarus (dat is de Gr. vorm van Eleazar) betekent: 'God heeft geholpen'. God was op een unieke wijze tussenbeide gekomen en had de kluisters van de dood verbroken, zodat Lazarus weer tot het leven kon terugkeren. Velen kwamen dan ook om hem te zien. De terugkeer van (een andere) Lazarus uit de doden zou volgens de rijke man in Lukas 16 een enorme uitwerking op de overigen moeten hebben, maar helaas was dat niet zo. Alleen een persónlijk geloof in Gods Woord leidt tot waarachtige bekering en wedergeboorte (Luk. 16:31; Joh. 12:37vv.).

In Lazarus zien wij met name *het aspect van de gemeenschap*. De maaltijd was niet voor hem, de gestorvene, die tot het leven was teruggekeerd. Deze maaltijd was ter ere van Christus, die bewezen had Zelf de Opstanding en het Leven te zijn (Joh. 11:25). Zo is het Avondmaal ook bedoeld om Hem te eren, Hem te gedenken, terwijl wij in Zijn Naam vergaderd zijn. Zijn Persoon staat in het centrum; in de hemel zal het niet anders zijn (vgl. Openb. 5). Maar Lazarus was er ook bij: hij was één van hen die met Hem aanlagen. Lazarus was daar dus om te genieten van de gemeenschap met de Here Jezus. Vergelijk in dit verband Johannes 13:23, waar de discipel Johannes in de directe nabijheid van de Meester aanlag als het speciale voorwerp van Zijn liefde.

In 1 Korinthe 10 komt het onderwerp van de gemeenschap ook aan de orde, hoewel in een wat andere samenhang. Het gaat daar om het onderwerp van de Tafel des Heren, d.i. de plaats van eredienst die wij als christenen kennen in contrast met de altaardienst in Israël en binnen het heidendom. En de apostel maakt duidelijk dat wij aan de Tafel des Heren gemeenschap hebben met een gestorven Christus! De drinkbeker is [de] gemeenschap van het bloed van Christus. Het brood dat wij breken, is [de] gemeenschap van het lichaam van Christus (1 Kor. 10:16-22). Dat is een exclusieve gemeenschap, die het aanzitten aan andere tafels of altaren uitsluit (zie verder hoofdstuk 3 van dit boekje).

De zalving van de Heer

De Heer zou in de dood gaan. Maria wist dit doordat zij aan de voeten van de Heer Jezus had gezeten en Zijn onderwijs had genoten. Zij voorvoelde wat er zou gaan gebeuren. Daarom wilde zij Hem zalven, d.i. in feite balsemen met het oog op Zijn begrafenis. De Heer onderkende dat ook en sprak Zijn grote waardering erover uit. Maria had de onvervalste, kostbare nardus bewaard 'voor de dag van Zijn begrafenis' (Joh. 12:7). Het doel van de zalving was dus een balseming! Dit wordt bevestigd door het verslag van de evangelisten Mattheüs en Markus: Maria zalfde Christus' lichaam van tevóren voor de begrafenis (Matth. 26:12; Mark. 14:8).

Deze zalving was dus niet bedoeld om Hem aan te stellen in een bepaalde functie, zoals dat onder het oude verbond gebruikelijk was. Toen werden er mensen gezalfd om hen uit te roepen tot koning, priester, of profeet. Natuurlijk is Christus zowel gezalfd tot Koning, Priester als Profeet. Dat is door God Zelf gebeurd; en de Heer bekleedt dus al deze ambten. Maar Hem balsemen *als de Gestorvene* is iets anders! Dat houdt in – en dat is de symbolische waarde van de daad van Maria voor ons als christenen – dat wij Hem eren als de Gestorvene, dat wij Hem gedenken in Zijn lijden en sterven en Zijn dood verkondigen

totdat Hij komt. Niet wijzelf als degenen die vroeger dood waren, maar door Hem tot nieuw leven zijn gewekt (zoals hier Lazarus), staan centraal. Het gaat om Hém die kwam om Zijn leven af te leggen, de Levensvorst die vrijwillig in de dood ging om het leven weer te hernemen aan de overzijde van dood en graf (Joh. 10:17-18; Hand. 3:15).

Het Pascha was het feest van Israëls verlossing uit Egypte. Zo is het Avondmaal enerzijds het feest van onze verlossing uit de tegenwoordige boze wereld. Wij zijn gered van het oordeel; wij waren dood en zijn weer levend geworden. Maar anderzijds is het Avondmaal de maaltijd *des Heren*. Deze maaltijd is voor Hém die ons liefhad tot in de dood, en wel om Hem te eren en groot te maken. Vergelijk ook het grote bruiloftsmaal dat de Koning – een beeld van God de Vader – speciaal voor Zijn Zoon aanrichtte (Matth. 22:2). En eveneens de bruiloft te Kana, waar Jezus aanvankelijk slechts één van de genodigden was (alsook Zijn discipelen). Hij kwam daar echter centraal te staan toen Hij het water in wijn veranderde en op die manier Zijn Goddelijke heerlijkheid openbaarde (Joh. 2:11). Die Goddelijke heerlijkheid bleek eveneens bij het wonder van de opwekking van Lazarus (Joh. 11:4,40).

In overeenstemming daarmee is het een passend detail in het verslag van de evangelist Johannes, dat Maria hier (waar de Zoon Zijn Goddelijke glorie onthulde) slechts de voeten van Jezus zalfde (Joh. 12:3). Zij droogde Zijn voeten ook af met haar haren: daarmee legde zij haar eer, haar heerlijkheid af aan Zijn voeten (vgl. 1 Kor. 11:15). Volgens Mattheüs en Markus, waar wij de Heer respectievelijk als de Koning en de Dienstknecht-Profeet zien, was het ook zo dat de olie op Zijn hoofd werd uitgegoten. Ongetwijfeld werden bij deze gebeurtenis zowel het hoofd als de voeten van de Heer gezalfd, maar de weergave van Johannes is in overeenstemming met het verheven karakter waarin de Heer in dit Evangelie wordt getekend.

Alleen Markus vermeldt dat de albasten fles met kostbare nardus gebroken werd (Mark. 14:3). Dit was zeker ook een symbolische handeling met een diepe betekenis. Christus werd om onze ongerechtigheden ‘verbrijzeld’ en het kostbare offer van

Zijn leven werd uitgegoten in de dood (Jes. 53:5,12). Het is niet anders met de kostbare schat, die wij als gelovigen met ons omdragen in onze lichamen. Deze 'aarden vaten' worden aan de dood overgegeven om Jezus' wil, opdat ook het leven van Jezus openbaar wordt in ons sterfelijk vlees (2 Kor. 4:7-18; vgl. het breken van de kruiken door de mannen van Gideon in Richt. 7:16vv.).

Verder zien wij in Johannes 12 bij Martha het aspect van de dienst. Martha *diende* (Joh. 12:2), zoals zij dat ook deed in haar eigen huis (Luk. 10:40). Hier werd zij echter niet meer totaal in beslag genomen door het belang en de betekenis van haar eigen dienst; alles gebeurde nu in harmonie met de Meester. Lazarus tekent zoals gezegd het aspect van de gemeenschap, het aanzitten, het aanliggen in de nabijheid van de Heer. In Maria, die in Lukas 10 aan de voeten van de Heer zat om naar Zijn woord te luisteren, hebben wij hier het aspect van de aanbidding gezien. Het een kan niet zonder het ander: het beluisteren van Zijn Woord brengt ons vanzelf tot aanbidding van Zijn Persoon. Gemeenschap, dienst en aanbidding in de nabijheid van de Meester is ook wat ons als leden van 'Gods huisgezin' zou moeten kenmerken.

Twee consequenties

De liefdedaad van Maria had twee gevolgen:

(1) de geur van de nardus vervulde het huis. Er was een atmosfeer van aanbidding, die herinnerde aan het heiligdom waar de priesters dagelijks dienst deden en welriekend reukwerk op het gouden altaar ontstaken (Ex. 30:7-8). Dit brengt ons tot een aantal vragen. Hoe staat het met de gezinnen van de gelovigen in onze dagen? Is Christus daar de verheven Gast? Is daar de zalfolie van de aanbidding te vinden? Hoe staat het met onze gemeenten? Zijn die als ware tempels van de levende God vervuld met de geur van de lofprijzing en de aanbidding van het Lam?

(2) Daarop volgde de reactie van Judas Iskariot en de overi-

ge discipelen. Het licht van Christus openbaarde hier echter de corruptie van het menselijk hart: Judas was een dief (Joh. 12:6). De Heer zou ook niet altijd bij hen op aarde blijven, de armen zouden er wel altijd zijn. Hij zou terugkeren naar de Vader en voortaan het Middelpunt van de hemelse heerlijkheid vormen. Maria had echter een goed werk aan Hemzelf verricht, toen dat op aarde nog mogelijk was.

Dit goede werk *aan Hem* was dus een werk voor Hem persoonlijk, een werk dat uitdrukking gaf aan haar persoonlijke liefde en achting voor Hem (Matth. 26:10; Mark. 14:6). Dit is een belangrijk voorbeeld voor ons als christenen. Bij de viering van het Avondmaal mogen wij de kostbare nardus van onze aanbidding telkens weer aan Hem aanbieden en het hart van de Meester verblijden met onze offeranden van lof en dank. En wijzelf komen daarbij niets tekort: de geur van de balsem in het huis van God verblijdt ook ónze harten. Zo genieten wij op aarde reeds de voorsmaak van het hémelse bruiloftsmaal, de bruiloft van het Lam (Openb. 19).

---

1. Het Avondmaal is de vervulling van het Pascha. Ook het Pascha was een gedenkdag, een altoosdurende inzetting, nl. ter herinnering aan de uittocht uit Egypte (Ex. 12:14,17; Deut. 16:1-8). De Heer sluit Zich bij de instelling van het Avondmaal echter niet bij alle momenten van het Pascha aan. Het eten van het paaslam zelf ontbreekt, omdat Christus het wáre Paaslam is. Wel 'eten' wij in figuurlijke zin van het Lam van God; dit wordt echter voorgesteld door het eten van het brood. Het ene brood spreekt niet alleen van het stoffelijke lichaam van Christus, dat voor ons werd overgegeven in de dood, maar ook van Christus' huidige geestelijke 'lichaam', dat is de Gemeente (1 Kor. 10:17).

De Joden kenden wel vier bekers wijn, die werden rondgedeeld met vastgestelde tussenruimten. De Heer heeft deze vervangen door één beker, die spreekt van het nieuwe verbond in Zijn bloed. Mogelijk worden twee van de vier drinkbekers van het Pascha in Lukas 22:17,20 genoemd. Het drinken uit de derde beker, de beker der dankzegging of der lofprijzing, ging over in het zingen van het lof Lied, het Hallel (afkorting van Hallelujah), dat bestond uit een aantal Psalmen (Ps. 113-118). Dit werd gezongen in verschillende delen; één hiervan was kennelijk 'de lofzang' die door onze Here en de elven werd gezongen voordat zij vertrokken naar de Olijfberg (Matth. 26:30).

HET AVONDMAAL EN DE DAG DES HEREN

“Ik kwam [of: was] in [de] Geest op de dag van de Heer...”

Openbaring 1:10

's Heren dag en 's Heren Avondmaal

Er bestaan uiteenlopende meningen over dit vers in het boek Openbaring. Twee punten moeten wij in dit verband onderzoeken: (1) Wat is de betekenis van het komen of het zijn in [de] Geest? (2) Wat is precies de dag van de Heer? Een populaire uitlegging is dat Johannes in zijn visioenen verplaatst werd naar de oordeelsdag, zoals die in het Oude Testament reeds was aangekondigd: de grote en geduchte dag des Heren (zie o.a. Joël 1 en 2). Bij deze term gaat het vooral om de tijd van de Grote Verdrukking, die de wederkomst van de Heer ten oordeel inluidt. De dag van de Heer komt als een dief in de nacht (1 Thess. 5:2vv.; 2 Thess. 2:2vv.). Deze 'dag' omvat ook de oordelen van de Grote Verdrukking, die in de laatste helft van de zeventigste jaarweek van Daniël over de aarde komen. Inderdaad vinden wij deze oordelen ook terug in het laatste Bijbelboek, maar dit is pas het geval vanaf Openbaring 8 en 9.

In Openbaring 4:2 lezen wij opnieuw dat Johannes in [de] Geest was. Er wordt dan duidelijk bij vermeld dat hij verplaatst wordt in de hemel en te zien krijgt wat hierna moet gebeuren, maar dat geldt dus niet voor Openbaring 1 tot 3. Deze hoofdstukken gaan over het huidige oordeel van de Heer ten aanzien van de zeven gemeenten in Asia. Hoofdstuk 1 bevat het inlei-

dende visioen van de Zoon des mensen in Zijn rechterlijke waardigheid, en de hoofdstukken 2 en 3 bestrijken profetisch de periode van de Gemeente op aarde (dat 'wat is', nog niet 'wat hierna moet gebeuren' (1:19; 4:1).

Bovendien is het zijn in de Geest niet noodzakelijkerwijs verbonden met het aanschouwen en bekendmaken van toekomstige dingen. Het is zelfs de normale positie van een christen dat hij in de Geest is: 'Maar u bent niet in [het] vlees maar in [de] Geest, als inderdaad Gods Geest in u woont' (Rom. 8:9). Het zijn in de Geest geeft aan dat een christen door de inwonende Heilige Geest gekenmerkt en gekarakteriseerd wordt: dat is zijn positie voor Gods aangezicht. In de praktijk dient dit te leiden tot een wandel die daadwerkelijk door de Geest wordt beheerst. Natuurlijk zullen er altijd verschillen optreden in de mate waarin dit wordt verwerkelijkt. Op aarde blijven wij jagen naar volmaaktheid.

Bij Johannes was dit echter in bijzondere mate het geval; de Heilige Geest wilde hem als het geïnspireerde werktuig gebruiken om de Openbaring op schrift te stellen. Maar principieel gezien is er voor God geen verschil tussen de positie van Johannes en die van iedere andere christen: hij is in Christus en in de Geest, doordat hij een tempel van de Geest is en met de Heilige Geest is vervuld. Johannes was helemaal vol van de dingen van de Geest, zoals de Here Jezus Zelf hier op aarde ook leefde in de dingen van Zijn Vader (Luk. 2:49). Wij moeten aan de uitdrukking 'het zijn, of komen, in de Geest' dus geen bepaalde mystieke waarde hechten.

Hetzelfde geldt voor het begrip 'de dag van de Heer'. Welke dag is beter geschikt om met de dingen van God bezig te zijn, dan de eerste dag van de week, de dag van de Heer, de dag van Zijn opstanding uit de doden? Die dag behoort Hem toe, hij is aan Hem gewijd. Letterlijk staat hier in Openbaring 1:10 ook niet 'de dag van de Heer', of 'de dag des Heren', maar: 's Heren dag. Het Griekse bijv. naamwoord *kuriakos* heeft de zin van 'behorend bij de Heer' (Hij is namelijk de *kurios*). Het is de dag die op een bijzondere wijze toebehoort aan de Heer, omdat Hij daarop is opgewekt uit de doden als de Eersteling van hen die

ontslapen zijn (1 Kor. 15:20,23). Zo is Hij de Eerste van een nieuwe orde geworden. Hij is het Hoofd van een nieuwe generatie van hemelse mensen, van hen die met Hem zijn gestorven en opgestaan.

Deze constructie komt verder in het Nieuwe Testament alleen nog voor in 1 Korinthe 11:20, waar sprake is van het eten van 's Heren Avondmaal: dus de maaltijd die in 't bijzonder de Heer toebehoort en voor Hem wordt aangericht, de maaltijd des Heren. Dit suggereert een verband tussen het Avondmaal van de Heer en Zijn eigen dag, 's Heren dag (in het Engels is dat nog een gangbare uitdrukking: Lord's day). Zoals wij in hoofdstuk 1 reeds zagen, staan niet wijzelf maar alleen de Heer centraal bij de maaltijd die Hem toebehoort. Hij bezit het eigendomsrecht, zowel op de dag die aan Hem is gewijd als op het Avondmaal dat voor Hem wordt toeberaid. Het is Zijn dag, en ook Zijn Avondmaal.

Helaas moest Paulus de Korinthiërs verwijten dat zij er door hun wanordelijke gedrag hun eigen avondmaal van maakten (1 Kor. 11:21-22). Daardoor verloor het zijn bijzondere karakter als het Avondmaal van de Heer Zelf. Vandaar dat de apostel in dit verband de noodzaak van zelfbeproeving en zelfoordeel naar voren bracht, om het gevaar van het onwaardig eten en drinken te voorkomen (1 Kor. 11:27-34). Bij het eten van het brood en het drinken van de beker mag het verheven karakter van de maaltijd des Heren nooit uit het oog worden verloren. Men moet onderscheiden dat het gaat om het lichaam van de Heer (1 Kor. 11:29). De substantie van het brood en de substantie van de wijn blijven weliswaar onveranderd, maar dat neemt niet weg dat het gaat om heilige zaken: om de symbolen van het lichaam en het bloed van Christus, van de eenheid van de Gemeente, en van het nieuwe verbond.

De eerste dag van de week

Het Nieuwe Testament bevat inderdaad voldoende aanwijzingen dat de discipelen de eerste dag van de week voor de Heer

apart stelden en op die dag bijeenkwamen om Zijn dood te verkondigen. Een bekende passage is Handelingen 20:7 en volgend: 'Toen wij nu op de eerste [dag] van de week vergaderd waren om brood te breken'. Dit geeft aan dat de broodbreking, de Avondmaalsviering, het voornaamste doel was van het samenkomen op die dag. Er wordt verder geen orde van dienst genoemd; dat zou ook in strijd zijn met het spontane karakter van de eredienst zoals dat wordt geschetst in 1 Korinthe 14. Wel was het zo dat Paulus bij deze gelegenheid ook een toespraak hield en zijn rede rekte tot middernacht.

De Avondmaalsviering was voor de eerste christenen veelal ook in letterlijke zin een *avondmaal*, omdat men pas 's avonds bij elkaar kon komen. De eerste dag van de week was overigens ook de dag waarop de gelovigen hun offers brachten, niet alleen geestelijke offeranden van lof en dank, maar ook materiële offers: 'Laat ieder van u op [de] eerste [dag] van [de] week bij zichzelf [iets] terzijde leggen en opsparen naardat hij welvaart heeft' (1 Kor. 16:2; vgl. Hebr. 13:15-16).

De kiem van deze praktijk om samen te komen op de eerste dag van de week, vinden wij reeds in de Evangeliën. Zowel Lukas als Johannes beschrijven hoe de opgestane Heer op de eerste dag van de week verscheen aan Zijn discipelen, terwijl zij samenvergaderd waren. Daarbij toonde Hij hun diverse malen Zijn doorboorde handen en voeten en Zijn doorstoken zijde (Luk. 24:36-43; Joh. 20:19-29). Zo werden zij door die zichtbare tekenen herinnerd aan Zijn lijden en sterven voor hen, evenals wij daarbij worden bepaald door de tekenen van brood en wijn. Zijn lichaam is voor ons overgegeven, Zijn bloed is voor ons gestort. Telkens opnieuw staan wij als het ware oog in oog met de Heer en herkennen wij Hem – evenals de Emmaüsgangers – in het breken van het brood (Luk. 24:30-35).

De typologie van het Oude Testament bevestigt de juistheid hiervan. Bij de viering van het Pascha en het feest van de ongezuurde broden moest men op de dag na de sabbat – dus op de eerste dag van de week – een schoof met eerstelingen van de gersteoogst naar de priester brengen. Deze moest de schoof voor het aangezicht des HEREN bewegen, opdat de offeraar wel-

gevallig zou zijn voor Hem. Het voorschrift was duidelijk genoeg; '...daags na de sabbat zal de priester die bewegen' (Lev. 23:11). Verder moesten er op die eerste dag van de week enkele bijbehorende offeranden worden gebracht: een brandoffer, een spijsoffer en een plengoffer. De eerstelingsgarve van de oogst is een beeld van Christus als de Opgestane, de Eersteling uit de doden (zie 1 Kor. 15). De andere offers herinneren ook aan Zijn Persoon, zowel aan Zijn volmaakte leven op aarde als aan Zijn verzoenend sterven.

Bij deze belangrijke zaken¹ worden wij als gelovigen bepaald, wanneer wij in Christus' Naam vergaderd zijn op de eerste dag der week. Wij denken dan aan de grote waarde van Zijn werk en Zijn Persoon. De betekenis van Zijn verzoeningsdood, maar ook van Zijn opstanding uit de doden staat ons helder voor ogen en brengt ons tot aanbidding. De eerste dag van de pas begonnen week spreekt van een nieuw begin, van een nieuwe mens, van een nieuwe schepping, uiteindelijk van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. De sabbat spreekt echter van de rust van de éérste schepping, van de rust die Israël nog te wachten staat in het beloofde land en van de rust van het komende Vrederijk. Alleen daarom al is het niet juist om over de zondag te speken als de (christelijke) sabbat, zoals zelfs een befaamde prediker als C.H. Spurgeon dat heeft gedaan. Onze Heer heeft op de sabbat gerust in het graf, maar op de eerste dag van de week is Hij opgestaan uit de doden en is het licht van die bijzondere dag ook opgegaan voor allen die Hem toebehoren.

---

1. In 1 Kor. 10 gaat het vooral om het onderwerp van de Tafel des Heren; daar zien wij het Avondmaal als gemeenschapsmaaltijd. In 1 Kor. 11 zien wij het als gedachtenismaaltijd; daar hebben wij het aspect van het gedenken en het verleden. Bovendien vinden wij daar het aspect van het verkondigen en het heden: 'Want zo dikwijls u dit brood eet en de drinkbeker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer...'. Het Avondmaal is de proclamatie in het heden van al de geweldige resultaten van het eens voor altijd volbrachte werk van Christus, Zijn triomf over alle vijandige machten.

Tenslotte is er het aspect van het verwachten en de toekomst. Wij verkondigen de dood van de Heer, '...totdat Hij komt' (1 Kor. 11:26; vgl. 16:22). De vreugde van de verlossing zal haar vervulling vinden in het komende Koninkrijk. Verleden, heden en toekomst vinden hun centrum in het kruis van Christus en in de dankbare herinnering daaraan bij de viering van het Avondmaal.

In het Oude Testament weerklonk als het ware telkens opnieuw de vraag die Isaak eens aan zijn vader Abraham stelde bij de berg Moria: 'Waar is het lam ten brandoffer?' (Gen. 22:7). Het Nieuwe Testament geeft daarop het definitieve antwoord wanneer Johannes de Doper Jezus naar zich toe ziet komen: 'Zie, het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt' (Joh. 1:29,36). Het werk van Christus is het 'middelpunt' van de wereldgeschiedenis, van Gods welbehagen, van de onthulling van Zijn heerlijkheid, van het oordeel over al Zijn vijanden, en van onze dankbare bewondering en aanbidding.

HET AVONDMAAL EN DE TAFEL DES HEREN

Altaar en Tafel

Zoals er een verband bestaat tussen het Avondmaal van de Heer en de dag van de Heer, is er ook een relatie tussen het Avondmaal van de Heer en de Tafel van de Heer. Wat is de onderlinge samenhang tussen de maaltijd des Heren en de Tafel des Heren? Het gaat om het volgende punt. Als christenen vieren wij de maaltijd des Heren aan Zijn eigen Tafel, niet aan andere tafels: tafels van mensen of zelfs tafels (d.i. altaren) van demonen. Inderdaad wordt voor de uitdrukking 'de Tafel des Heren' in 1 Korinthe 10:14-22 niet dezelfde bijzondere constructie gehanteerd, die in 1 Korinthe 11:20 wordt gebruikt en die het eigendomsrecht van de Heer beklemtoont (zie het voorgaande hoofdstuk). Maar dat is ook niet nodig, want de tweede naamval in de uitdrukking 'de Tafel des Heren' behelst ongeveer dezelfde gedachte.

Het gaat hierbij eigenlijk om een bekend begrip, dat ontleend is aan de offerdienst van het Oude Testament (Ezech. 41:22; 44:16; Mal. 1:7,12). De Tafel des Heren was het altaar waarop de offeranden aan Hem werden aangeboden. De vuuroffers waren Gods spijs, letterlijk 'Zijn brood' (Lev. 21:6,8). Aan een tafel wordt gegeten, hier dus in de eerste plaats door God Zelf. Het vet en het bloed van de offers waren uitsluitend voor Hem bestemd; de brandoffers werden zelfs in hun geheel aan Hem opgeofferd. De priesters aten echter ook van het zond-

en schuldoffer en van het spijsoffer; en de offeraar at van het vlees van zijn vredeoffer (zie verder hoofdstuk 6).

De gedachte aan een gemeenschappelijke maaltijd en aan tafelgemeenschap was dus duidelijk aanwezig. Bij het altaar, bij Zijn Tafel, ontmoette God Zijn volk en onderhield Hij gemeenschap met hen. Zo is het ook met het nieuwtestamentische volk van God: het offer van Christus – d.w.z. de dankbare herinnering daaraan – wordt aan de Tafel des Heren als een loffer aan God aangeboden. Tegelijkertijd is dit het middelpunt van onze gemeenschap met Hem en met elkaar. Onze gemeenschap is gebaseerd op de dood van Christus. Ze is daardoor gesticht en ze wordt daardoor onderhouden. Ze wordt gekenmerkt door het samen deelhebben daaraan; het is immers de gemeenschap ván het bloed en ván het lichaam van Christus (1 Kor. 10:16). Alleen ware gelovigen kunnen dus – ondanks bijvoorbeeld hun onderlinge raciale en maatschappelijke verschillen – deelnemen aan het Avondmaal (vgl. 1 Kor. 12:13).

De heiligheid van de Tafel

In 1 Korinthe 10 wordt heel duidelijk de heiligheid van de Tafel van de Heer naar voren gebracht en wordt beklemtoond dat die niet kan worden verbonden met de afgodendienst, met de tafel (dus het altaar) van de demonen. De apostel zegt immers dat het onmogelijk is om aan twee tafels aan te zitten: wij zijn óf verbonden met de Tafel van de Heer, óf met die van de demonen (1 Kor. 10:21).

De begrippen ‘tafel’ en ‘altaar’ tonen dat wij hier te maken hebben met de Gemeente gezien als het huis van God op aarde, de tempel van de levende God. Wij zijn vergaderd in de Naam van de Heer Jezus, rondom Zijn Persoon. Christus Zelf is ons ‘altaar’ in figuurlijke zin. Door Hem naderen wij tot God met onze geestelijke offeranden. De Tafel des Heren staat in Gods huis, Gods tempel. Daar gelden de regels die Hij stelt. Wie niet daaraan voldoet, moet van Zijn Tafel worden geweerd.

Het Avondmaal wordt dus (net zoals de Paasmaaltijd) gevierd in een *huis*. Het is waar dat bij de Avondmaalsviering ook het aspect van de Gemeente gezien als het *lichaam* van Christus naar voren komt (1 Kor. 10:17). Maar in sommige situaties moeten personen die wellicht ware gelovigen zijn, leden van het lichaam van Christus, toch van de Tafel des Heren worden geweerd omdat de orde in het huis van God dat vereist. Dit hoofdstuk (1 Kor. 10) is dus voor ons van belang vanwege het onderwijs van de apostel over:

- (1) de Tafel des Heren,
- (2) de eenheid van het (wereldwijde) lichaam van Christus,
- (3) en het uitdrukking geven aan die eenheid door middel van de Avondmaalsviering – terwijl daarbij de heiligheid van Gods huis en de Bijbelse tucht worden gehandhaafd.

Het gevaar van de afgodendienst

De aanleiding tot dit onderwijs is niet direct de christelijke eredienst, maar juist het gevaar van de afgodendienst. Dit begint al in hoofdstuk 8, terwijl hoofdstuk 9 een onderbreking vormt van het betoog. Het probleem van de Korinthiërs was niet dat zij nog steeds de afgoden dienden, want zij hadden zich daarvan bekeerd. De moeilijkheid betrof het eten van offervlees, vlees van dieren die aan de afgoden waren gewijd en in de afgodstempels waren geofferd. Misschien was zelfs al het vlees dat in zo'n heidense stad te koop was, afkomstig van offerrituelen. Paulus zegt in 1 Korinthe 10:25 dat een christen vlees kon kopen op de vleesmarkt, zonder zich te bekommeren om de herkomst van die vleeswaren.

Maar nu waren er kennelijk ook gelovigen die zelfs *in een afgodstempel* aanzaten en aten van het vlees dat daar werd aangeboden. Zij waren sterk in het geloof en bezaten kennis (1 Kor. 8:1-13; vgl. Rom. 14 en 15). Zij hadden er geen moeite mee om vlees te nuttigen in een van de vele tempels op de pleinen van de stad. Zij zeiden eenvoudig: Een afgod is niets, die is van nul en generlei waarde (1 Kor. 8:4; 10:19). Maar zo simpel lag het nu

ook weer niet. De 'sterken in het geloof' moesten wel degelijk rekening houden met hun zwakke broeders, nl. degenen die in hun geweten niet vrij waren van de afgoden en zulk vlees als afgodenoffer zouden eten. Wij moeten heel voorzichtig omgaan met de vrijheid die wij in Christus bezitten, opdat de zwakken niet struikelen en daadwerkelijk tot afgoderij verleid worden (1 Kor. 8:9-13).

In 1 Korinthe 10 gaat de apostel echter nog een stap verder en zegt hij eigenlijk: Jullie moeten zover mogelijk van de afgodendienst zelf vandaan blijven, dat is het beste. Wat in de slagerijen wordt verkocht, kan een christen rustig eten. Maar wij moeten op geen enkele wijze met de afgoderij zelf in verbinding komen. Het punt dat Paulus hier aanroert, is de sfeer van gemeenschap waartoe resp. de christen en de afgodendienaar behoort. Daartussen is geen enkel compromis mogelijk, evenmin als licht en duisternis met elkaar te verenigen zijn. Achter de afgodendienst schuilen demonische machten, zoals ook Mozes reeds vaststelde (Deut. 32:17). Een christen kan niet én gemeenschap hebben met de demonen aan hun tafels, de altaren in de afgodstempel, én tegelijkertijd gemeenschap oefenen met God en met Zijn Gemeente aan de Tafel van de Heer. Dat kán eenvoudig niet, het is volstrekt onverenigbaar met elkaar. Beide sferen van gemeenschap sluiten elkaar uit. Het licht heeft geen enkele gemeenschap met de duisternis.

Het woord gemeenschap¹ houdt in: partnerschap, deelheberschap. Wij hebben als christenen geen deel aan de altaardienst van het heidendom. Maar wij hebben ook geen gemeenschap met het altaar van het Jodendom, het godsdienstige centrum van Gods oude volk, 'Israël naar het vlees' (1 Kor. 10:18). De eredienst in de tempel te Jeruzalem was door de komst van Christus 'oud en verouderd' en zou verdwijnen (Hebr. 8:13). Er is nu een heel nieuw altaar, een nieuw bestel van eredienst rondom de Here Jezus Christus en in de kracht van Zijn Geest (vgl. Hebr. 13:10). Door de dood van Christus, het ware Offerlam, zijn wij gescheiden van iedere menselijke godsdienst en kunnen wij nu aanbidden in geest en waarheid. God de Vader zoekt ook zulke aanbidders, zulke priesters (Joh. 4:20-24). De

werkelijkheid is van Christus en die heeft de schaduwdienst van Israël vervangen.

In dit verband wijst de apostel in 1 Korinthe 10:1-13 ook op het negatieve voorbeeld van Gods oude volk, dat tijdens de woestijnreis was vervallen in afgoderij en hoererij en dat daarom zwaar was getuchtigd door de Here God. Dat verklaart het woordje 'daarom', waarmee vers 14 begint. Paulus zegt: Dáárom, lettend op wat Israël is overkomen en lettend op de gevaren waardoor u bent omringd te midden van het heidendom, *ontvlucht* de gevaren van de afgoderij (vgl. 1 Kor. 6:18).

Hij spreekt de Korinthiërs aan als 'geliefden' en ook als 'verstandigen', mensen met inzicht die zijn woorden konden beoordelen (vers 15). Zij bezaten het nodige inzicht door hun zalving met de Heilige Geest. Zij konden Gods gedachten beoordelen door de inwoning van de Geest en door het bezit van het denken van Christus (1 Kor. 2:6-16). Helaas schoten zij daarin tekort en moest de apostel hen door een reeks van zeven indringende vragen tot inkeer brengen (1 Kor. 10:16,18,19,22). De dienst van de afgoden viel op geen enkele manier te verenigen met die van de levende en waarachtige God (zie ook 2 Kor. 6:14-18). Het ging om twee totaal verschillende werelden.

Samenvatting

Het is goed hierbij nog eens te wijzen op het verschil met 1 Korinthe 11. Daar gaat het niet zozeer om het punt van de eenheid en de gemeenschap die aan de Tafel des Heren tot uitdrukking worden gebracht, als wel om de persónlijke verantwoordelijkheid om goed te onderscheiden wat wij doen wanneer wij het Avondmaal vieren². Wij nemen dan geen deel aan een alledaagse maaltijd, maar aan een maaltijd met een symbolisch karakter. De tekenen van brood en wijn spreken van het lichaam en het bloed van Christus. Als men dat uit het oog verliest en zijn eígen maaltijd gaat houden, is tuchtiging van de kant van de Heer het gevolg.

Natuurlijk hebben deze beide onderwerpen, het Avond-

maal van de Heer en de Tafel van de Heer, raakvlakken met elkaar. Het begrip 'de Tafel des Heren' is echter het meest omvattend, het sluit de maaltijd van de Heer in. Bij het genieten van een maaltijd denken wij in eerste instantie aan *wat* er wordt genuttigd, maar er is méér dan dat. Wáár wordt de maaltijd gehouden, wie richt de maaltijd aan en wat is de voorgeschreven orde? Die vragen houden verband met het ruimere begrip dat nu onze aandacht heeft: de Tafel van de Heer.

Samenvattend kunnen wij stellen dat de Tafel van de Heer een 'geestelijk altaar' is, waar de gelovigen lofoffers aan God brengen bij het gedenken van het werk van Christus (Hebr. 13:10-15; 1 Petr. 2:5). Het Avondmaal is een gedachtenismaaltijd en een gemeenschapsmaaltijd van gelovigen, maar het kent ook een belangrijk publiek aspect. Wij *verkondigen* immers de dood van de Heer, totdat Hij komt. Wij, de velen die deelhebben aan Zijn werk, *proclameren* de waarde daarvan tegenover mensen en engelen, tegenover de zichtbare en de onzichtbare wereld. Wij doen dit door het deelnemen aan de symbolen van Zijn verzoeningswerk. Wij belijden Christus tevens als de *levende* Heer, die recht heeft op onze aanbidding. De Opgestane is immers Zelf onze Gastheer en heft met ons de lofzang aan (Matth. 26:30; Hebr. 2:12).

Christenen kunnen nooit claimen het exclusieve bezit van de Tafel van de Heer te hebben. Het is immers niet ónze tafel, óns altaar, maar juist Zijn Tafel. Wij hebben daar te maken met Zijn rechten; en Hij is dan ook Degene die beoordeelt of wij voldoen aan de Schriftuurlijke normen. Dit is een belangrijk thema. Het altaar dat de gaven heiligt, is groter dan de offergaven die erop worden gebracht (Matth. 23:19). Het altaar spreekt van de Persoon van Christus als de grondslag van onze eredienst: slechts door Hém kunnen wij tot God gaan met onze gaven en offers. Aan de Tafel van de Heer hebben wij gemeenschap met God en met Christus, als leden van Zijn lichaam en van Zijn huis (Hebr. 3:6). Dat is het kenmerkende, unieke voorrecht van het christendom.

Noten

1. In 1 Kor. 10:16 is sprake van 'de drinkbeker der zegening die wij zegenen'. 'Zegenen' is letterlijk 'goede dingen spreken van'. Zoals de voetnoot in de Voorhoevevert. zegt, kan men deze zinsnede ook als volgt weergeven: 'de drinkbeker der lofzegging waarvoor wij loven', of 'de drinkbeker der dankzegging waarvoor wij danken'. Bij het drinken van de beker spreken wij over de grote waarde ervan in onze dankzeggingen. Wij spreken 'goede dingen' van de betekenis van het bloed van Christus, van Zijn volbrachte werk op het kruis van Golgotha. Van deze drinkbeker der zegening wordt hier gezegd, dat hij de gemeenschap is van het bloed van Christus; zoals het brood dat wij breken, de gemeenschap is van het lichaam van Christus.

Het woord 'gemeenschap' heeft allereerst betrekking op de Persoon van Christus Zelf. Wij hebben gemeenschap met Hem die Zijn lichaam en Zijn bloed eens voor ons heeft overgegeven, maar die nu als de opgestane en verheerlijkte Heer aan Gods rechterhand is. Het bloed is de grondslag waarop onze gemeenschap met Hem is gegrond en tevens in stand wordt gehouden (vgl. de tijdsvorm in 1 Joh. 1:7). Daarom staat de drinkbeker hier ook voorop, terwijl wij de normale volgorde van eten en drinken in 1 Kor. 11 vinden. Het Griekse woord voor 'gemeenschap' is *koinonia*, dat ook de innerlijke verbondenheid uitdrukt met Christus, resp. met het altaar in het Jodendom en in het heidendom (1 Kor. 10:18,20).

2. In de praktijk is het soms een probleem een goede balans te vinden tussen 1 Kor. 10 en 11, dus tussen de gezamenlijke, gemeénteelijke verantwoordelijkheid en de persónlijke verantwoordelijkheid van de individuele gelovige. De vele wij-teksten in 1 Kor. 10:14-22 bepalen ons bij het eerste aspect, de noodzaak van zelfbeproeving houdt verband met het tweede aspect (zie 1 Kor. 11:27-29; letterlijk staat er in vs. 28: 'Maar laat een mens zichzelf beproeven...').

HET AVONDMAAL EN DE CHRISTELIJKE EREDIENST

Eredienst en offerdienst

Veel reformatorische christenen vereenzelvigen het begrip 'eredienst' met de bediening van het Woord van God, ingebed in een bepaalde vastgestelde liturgie. Bijbels gezien is het echter veeleer de Avondmaalsviering aan de Tafel des Heren. Eredienst is in feite lofofferdienst, het aan God offeren van 'geestelijke offeranden' (vgl. Hebr. 13:15; 1 Petr. 2:5; Openb. 1:5vv.).

Wanneer op spontane wijze dankgebeden worden uitgesproken voor het volbrachte werk van Christus, wanneer de liefde van de Vader en de Zoon wordt bezongen in liederen van lof en dank, wanneer de harten van de gelovigen zijn vervuld met aanbidding die soms niet in woorden is uit te drukken, dan verrichten zij eredienst. Dan aanbidden zij de Vader in geest en waarheid (Joh. 4:23vv.). Dan dienen zij God door de Geest van God (Fil. 3:3). Dan naderen zij als priesters in het heiligdom, in de directe tegenwoordigheid van God, met een waarachtig hart en in volle zekerheid van het geloof (Hebr. 10:19vv.).

In zekere zin is het héle leven van een christen een lofofferdienst, een 'eredienst', die welgevallig is voor God. De Schrift zegt dit zelf: 'Ik vermaan u dan, broeders, door de ontfermingen van God, dat u uw lichamen stelt tot een levende offerande, heilig, voor God welbehaaglijk, [dat is] uw redelijke dienst' (Rom. 12:1; de NBG-vert. gebruikt hier het woord 'eredienst'). Ons leven in het vlees, ons bestaan in het lichaam, dienen wij hele-

maal aan God te wijden. Dat is onze redelijke eredienst, onze verstandelijke godsdienst. Het woord dat hier voor 'offer' wordt gebruikt, betekent letterlijk: 'slachtoffer'. Het duidt elders in het Nieuwe Testament de dierenoffers aan die onder het oude verbond werden geofferd. Tevens wordt het gebruikt voor het werk van Christus op het kruis als de vervulling van de levitische offeranden (Ef. 5:2; Hebr. 9:23). God heeft recht op ons leven, op onze toewijding, op onze dienst. Als verlost door het kostbare bloed van Christus zijn wij een volk dat uitsluitend aan God toebehoort, een koninkrijk van priesters en een heilig volk (vgl. Ex. 19:5-6; Tit. 2:14).

De parallel met Israël

Maar in engere zin opgevat hebben de begrippen 'eredienst' en 'offerdienst' natuurlijk betrekking op de lofprijzing van God door Zijn volk. De parallel met Israël maakt dit duidelijk. Zoals Israël God ontmoette bij de tent der samenkomst in de woestijn, en later bij de tempel in het beloofde land, om Hem met hun offeranden te dienen en te eren, zo mogen christenen God ontmoeten in hun samenkomsten, Hem aanbidden en Hem hun offers van lof en dank aanbieden (vgl. 1 Kor. 14:25; 2 Kor. 6:16).

Vandaar dat de eredienst van Israël ook van grote typologische waarde voor ons is. De oudtestamentische offers wijzen op verschillende facetten van het ene, volmaakte offer van Christus. Wanneer wij nu als gelovigen samenkomen om, bij de tekenen van brood en wijn, terug te denken aan dat offer, brengen wij God onze lofoffers en offeren wij dus 'slachtoffers van lof'. Zoals de Israëliet God ontmoette bij het brandofferaltaar in de voorhof, zo ontmoet de gelovige nu God de Vader en Christus bij de Avondmaalsviering aan de Tafel des Heren (1 Kor. 10:16-18; Hebr. 13:10).

De Bijbelse inhoud van het woord 'eredienst' wordt dus nader omschreven door woorden als 'lofofferdienst', 'priesterdienst' en 'altaardienst'. Bij de Avondmaalsviering naderen de gelovigen als priesters tot de Tafel des Heren – het christelijke

altaar – om hun offeranden van lof en dank te brengen. Wij denken dan speciaal aan Christus als de Gestorvene, als het geslachte Lam. Dit brengt ons tot aanbidding nu al hier op aarde, zoals dat straks in de hemel tot in eeuwigheid het geval zal zijn (zie Openb. 5:6vv.).

Christus de Bedienaar van het heiligdom

Ongetwijfeld is Christus ook als de Opgestane in ons midden, als Degene die dood geweest is maar die nu levend is tot in alle eeuwigheid. Zó verscheen Hij namelijk op de eerste dag van de week aan Zijn discipelen en kwam Hij in hun midden (Joh. 20:19vv.; vgl. Openb. 1:18). Maar hierbij toonde Hij hun Zijn doorboorde handen en Zijn doorstoken zijde. Op die manier vroeg Hij hun aandacht voor de zichtbare tekenen van Zijn lijden en sterven. Evenzo herinnert Christus ons iedere eerste dag van de week – dus op de dag van Zijn opstanding uit de doden – bij de tekenen van brood en wijn aan de dood die Hij moest smaken.

Wij verkondigen Zijn dood totdat Hij komt om ons in te voeren in de eeuwige rust. Hij bepaalt ons door de werking van Zijn Geest bij de geweldige resultaten van Zijn werk. Daarbij heft Hij Zelf de lofzang aan in het midden van de Gemeente, tot eer van God de Vader (Hebr. 2:12; vgl. Ps. 22:23). Als ware priesterzonen en tempelzangers bezingen wij Gods lof. Christus Zelf is onze Hogepriester, die dienst verricht in het hemelse heiligdom; en wij mogen door Hem als een heilig priesterdom met onze lofoffers tot God naderen.

In de kerken van de Reformatie ligt de grote nadruk op de Woordbediening; het aspect van de gezamenlijke offerdienst is daar sterk bij ten achter gesteld. Het katholieke altaar is immers vervangen door de kansel. Wanneer de lofofferdienst en de Avondmaalsviering weer centraal wordt gesteld in het gemeentelijk leven, kan men echter evengoed in bepaalde eenzijdigheden vervallen, bijvoorbeeld doordat men andere samenkomsten – zoals een bidstond of bijbelstudiesamenkomst – gaat

onderwaarderen. Daarom is het nuttig dat wij ons bezinnen op de relatie tussen de Avondmaalsdienst en de overige samenkomsten van de gelovigen. Dat is het thema van het volgende hoofdstuk.

HET AVONDMAAL EN DE BEDIENING VAN HET WOORD

Wij geven het U uit Uw hand

Als het gemeentelijk leven goed is, zal er een bepaald evenwicht bestaan tussen de verschillende typen van samenkomsten zoals wij die kennen uit de Schrift: Avondmaalsviering, dienst rondom het Woord, bidstond, bijbelstudiesamenkomst. Strikt genomen gaat het bij alle samenkomsten om onderdelen van de éne 'eigen bijeenkomst' (Hebr. 10:25). Ze kunnen niet verzelfstandigd of van elkaar geïsoleerd worden. Samen dragen ze het gemeentelijk leven, samen zijn ze de pijlers waarop het leven en de dienst van de Gemeente rusten.

Evenals bij de Avondmaalsviering is ook bij de andere samenkomsten Christus Zelf het grote Middelpunt van Zijn verlossen. Hij is altijd in het midden van degenen die in Zijn Naam vergaderd zijn (Matth. 18:20). Enerzijds komt Hij bij ons om ons te zegenen. Anderzijds naderen wij als priesters, als aanbidders met onze offeranden: door Hem brengen wij voortdurend een lofoffer aan God. Maar het is ondenkbaar dat wij God iets zouden kunnen aanbieden zonder éerst iets van Hem ontvangen te hebben. Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad. Daarom stemmen wij in met de woorden van David: 'Want het komt alles van U, en wij geven het U uit Uw hand' (1 Kron. 29:14). Het is inderdaad God Zelf, die ons in staat stelt tot Hem te naderen. Daartoe heeft Hij Zijn Zoon gezonden, daartoe heeft Hij ook de Heilige Geest uitgestort, daartoe heeft

Hij Zichzelf geopenbaard in Zijn Woord. God heeft alles gedaan wat nodig was, opdat wij Hem als een koninkrijk van priesters zouden kunnen dienen. Maar Hij heeft het initiatief genomen. Hij heeft éérst gesproken, opdat wij Hem eerbiedig antwoord zouden kunnen geven.

Hier zien wij de grote betekenis van de bediening van het Woord. Door dat Woord leren wij begrijpen wat God allemaal voor ons heeft gedaan en hoe Hij ons geschikt, passend, waardig heeft gemaakt om tot Hem te naderen. Het Woord reinigt ons ook dagelijks, opdat wij werkelijk als heilige priesters kunnen verschijnen voor Gods aangezicht. Het heeft dezelfde functie als het wasvat onder het oude verbond. Het stelt ons in staat om 'altaardienst' te verrichten en vrijmoedig tot God te naderen met onze gebeden en onze aanbidding. Vooral bij de Avondmaalsviering krijgt dit laatste gestalte, want de 'broodbreking' is bij uitstek de gelegenheid om gezamenlijk priesterdienst te verrichten. Maar wij kunnen ook denken aan de bidstond, waarin wij met onze gebeden naderen tot de troon der genade (Hebr. 4:16). Het opofferen van gebeden en smekingen is volgens de Schrift net zo goed het verrichten van priesterdienst (vgl. Ps. 141:2; Openb. 8:3vv.).

Verschillende facetten van het gemeentelven

Bij een gezond gemeentelven is er dus een wisselwerking tussen de verschillende samenkomsten, de verschillende facetten van de onderlinge bijeenkomst:

1. God spreekt tot ons in de bijeenkomsten waarbij het Woord centraal staat (dienst rondom het Woord, bijbelstudie-samenkomst).

2. Wij spreken tot God in de samenkomsten waarbij de offergedachte centraal staat (Avondmaalsviering, bidstond).

Van wezenlijk belang is het evenwicht tussen de verschillende onderdelen van het samenkomen; dat mogen wij nooit uit het oog verliezen. God vult om zo te zeggen eerst óns hart, opdat wij het vervolgens voor Hém zouden uitstorten. Dit

evenwicht wordt reeds aangeduid door de beide titels die Christus volgens Hebreeën 3:1 draagt: Hij is zowel de Apostel als de Hogepriester van onze belijdenis. In de eerste hoedanigheid komt Hij namens God met het Woord tot ons, in de tweede nadert Hij voor en met ons tot God in het hemelse heiligdom.

De opbouw van de Korinthebrief

De opbouw van 1 Korinthe kan ons ook helpen om de samenhang tussen de diverse gemeentelijke samenkomsten te begrijpen en de bediening van het Woord in het juiste perspectief te plaatsen. Nadat de apostel in hoofdstuk 10 en 11 eerst de Avondmaalsviering heeft behandeld (1 Kor. 11:20 gaat er stilzwijgend van uit dat de maaltijd des Heren het doel is van het bijeenkomen; vgl. Hand. 20:7), spreekt hij in hoofdstuk 12 en 14 pas over de genadegaven, die o.a. nodig zijn voor de Woordbediening en de uitleg van de Schrift. Die volgorde is toch wel veelzeggend. Om Avondmaal te kunnen vieren zijn geen bijzondere genadegaven vereist, laat staan aangestelde ambtsdragers. Dat blijkt ook al uit de bewoordingen van 1 Korinthe 10:16, die het als een gemeenschappelijke daad voorstellen ('de drinkbeker die *wij* zegenen', 'het brood dat *wij* breken').

Vervolgens zien wij dan dat er een grote verscheidenheid van genadegaven is, door één en dezelfde Geest gewerkt (1 Kor. 12). De drijfveer voor de werkzaamheid van de gaven is de liefde (1 Kor. 13). En het doel van de uitoefening van de gaven is de stichting, de geestelijke opbouw van de Gemeente (1 Kor. 14). Dit laatste hoofdstuk beklemtoont vooral de waarde van het profeteren, tegenover het geringe nut van het spreken in talen. Profetie is de profetische en praktische toepassing van het geschreven (apostolische) Woord, door diverse genadegaven, onder de leiding van de Heilige Geest. Profeteren is het spreken vanuit Gods tegenwoordigheid, het optreden als Gods 'woordvoerder' (vgl. 1 Petr. 4:11), om met het Woord – dat wij voltooid in handen hebben – te voorzien in de actuele noden en behoeften van de hoorders. De uitwerking van de profetische

Woorddienst is de geestelijke opbouw, de correctie, de vertroosting, de versterking van de gelovigen (1 Kor. 14:3). Paulus veronderstelt dat dit in gemeentelijk verband plaatsheeft (1 Kor. 14:23vv.).

Blijven in de leer van Christus

Aan deze opbouw in het geloof zit echter ook een leerstellig aspect, dat bij andere samenkomsten voor gerichte Schriftstudie nog veel duidelijker naar voren komt. Het boek Handelingen onderstreept telkens opnieuw de waarde van het onderwijs van de apostelen, het vasthouden aan de christelijke leer, d.i. uiteindelijk 'de leer van Christus' (2 Joh.:9).

Zo lezen wij van de eerste christenen dat zij bleven volharden 'in de leer van de apostelen en in de gemeenschap, in de breking van het brood en in de gebeden' (Hand. 2:42). Het vasthouden aan de leer, het volgen van het onderricht van de apostelen krijgt hier dus de eerste plaats. Het wordt vermeld vóór 'het breken van het brood', dat is de Avondmaalsviering (zie het onderscheid met de gewone maaltijden in o.a. Hand. 2:46).

Het blijven in de leer van Christus is dus het uitgangspunt voor het leven als discipel van de verworpen en verhoogde Heer en voor het volharden 'in de breking van het brood en in de gebeden'. Zonder leerstellige basis wordt het christenleven ook wel erg wankel. Wij kunnen het niet stellen zonder levende kennis van de geloofswaarheid, waarvan Christus Zelf de inhoud en het middelpunt is.

HET AVONDMAAL ALS GEMEENSCHAPSMAALTIID, IN HET LICHT VAN HET OUDTESTAMENTISCHE VREDEOFFER

In dit hoofdstuk willen wij de Avondmaalsviering nog bezien vanuit het oogpunt van een bekende oudtestamentische vredeoffermaaltijd, die plaatshad ter gelegenheid van de verbondssluiting met Israël na de uittocht uit Egypte (zie Ex. 24). Er zijn zowel belangrijke overeenkomsten als verschillen tussen beide 'maaltijden', waarop wij in dit verband willen attenderen. Dit thema heeft ongetwijfeld te maken met het onderscheid tussen Israël als het aardse en de Gemeente als het hemelse volk van God.

De vredeoffermaaltijd zoals men die kende onder het oude verbond (zie Lev. 3 en 7), was een maaltijd waarin God en mens samen participeerden. De HERE Zelf kreeg het vet als vuuroffer op het altaar, als spijs voor Hemzelf. De borst en de rechterschenkel dienden als heffing voor de priesters. En het overige vlees mocht worden gegeten door de offeraar en de zijnen, mits zij rein waren. Daarom is het een mooi beeld van de Avondmaalsviering, waarbij de gelovigen genieten van de gemeenschap met God en met Christus en van het samen deelhebben aan brood en beker. Het samen deelhebben aan het éne offer van Christus bewerkt onderlinge eenheid en gemeenschap. Het beste (het 'vet') van onze looffers is voor God, een deel is voor de priesterlijke familie en het overige voor de offeraar zelf en zijn tafelgenoten. Aäron en zijn zonen (de priesterlijke familie) vormen een beeld van Christus als de ware Hogepriester in Zijn

verbondenheid met de Zijnen, die als priesterzonen dienst doen in het hemelse heiligdom en de Vader aanbidden in geest en waarheid. Het onderscheid tussen priester en offeraar bestaat overigens nu niet meer in formele zin (vgl. Openb. 1:6). Alleen is er in praktisch opzicht verschil tussen christenen vanuit het oogpunt van hun persoonlijke geestelijke groei.

Israël stond van verre

Laten wij ons nu wenden tot het boek Exodus, waar wij de opmerkelijke woorden lezen: 'Zij aanschouwden God, en zij aten en dronken' (Ex. 24:11). Het eten en drinken van de vredeoffermaaltijd vond plaats in Gods tegenwoordigheid, voor Zijn aangezicht. God ontmoette Zijn volk later telkens bij de tabernakel, Zijn tentwoning in de woestijn. Zo hebben wij bij de Avondmaalsviering op onze pelgrimsreis door deze wereld telkens opnieuw een persoonlijke ontmoeting met God, terwijl wij genieten van de maaltijd die Hij voor ons heeft bereid. Er zijn echter ook grote karakteristieke verschillen tussen de oudtestamentische vredeoffermaaltijd en de nieuwtestamentische maaltijd des Heren.

Op de berg Sinai toonde God Zich in Zijn majesteit aan Zijn volk, dat Hij door Zijn machtige arm had verlost uit het land Egypte en op arendsvleugelen gedragen en tot Zich had gebracht (Ex. 19:4). De verschijning van de heerlijkheid van God ging gepaard met donderslagen, bliksemstralen, sterk bazuingeschal, rook en vuur (Ex. 19:16-20; 20:18; 24:17). Daarom konden de Israëlieten niet dicht bij God komen. Zij *durfden* dat ook niet, en het was hun bovendien *verboden* de berg te beklimmen. Daarom bleven zij al bevend onder aan de berg 'van verre staan' (Ex. 19:12v.; 20:18,21; 24:2).

Hoewel het volk dus – in uiterlijke en nationale zin – verlost en tot God gebracht was, kon het slechts in zeer beperkte mate een positie van nabijheid bij God innemen. De bediening van de wet ging weliswaar gepaard met de openbaring van Gods heerlijkheid, zo leert 2 Korinthe 3, maar het was naar haar aard toch

een bediening *van dood en van oordeel*. Het volk Israël, dat zichzelf bij de Sinai onder de wet plaatste doordat het zichzelf verplichtte om alles te doen wat de Eeuwige gebod, lag in feite onder de vloek van de wet, onder het doodsoordeel. Wij zien dan ook dat de mens onder het oude verbond niet vrij tot God kon naderen; de toegang was afgesloten.

God woonde in donkerheid, verborgen in het heiligdom. Zijn *Vaderhart* bleef onbekend tot de komst van Zijn Zoon Jezus Christus, die de Vader aan ons heeft verklaard in de volheid van Zijn genade en liefde en waarheid (Joh. 1:14,18). Slechts door de komst van Christus en Zijn volbrachte werk op het kruis van Golgotha is het mogelijk geworden met een rein en vrij geweten tot God te naderen, Hem als Vader te aanbidden en met vrijmoedigheid door het voorhangsel heen binnen te treden in het heiligdom (Joh. 4:23,24; Hebr. 10:19vv.).

Hoewel het in Gods hart was om de Israëlieten te zegenen en hen als een koninkrijk van priesters en een heilig volk in Zijn nabijheid te hebben, konden zij die positie dus maar zeer ten dele innemen. *Het volk als geheel stond van verre*. Sommigen van hen mochten dichter bij God komen dan de anderen. Er was een aparte klasse van priesters die tot de Eeuwige naderden, maar zelfs zij mochten in Exodus 19 de berg Sinai niet beklimmen. In Exodus 24 wordt er een uitzondering gemaakt voor de priester Aäron en zijn beide zonen Nadab en Abihu, die later om het leven kwamen toen zij vreemd vuur voor het aangezicht van God brachten (Lev. 10). Zij mochten met Mozes en zeventig van de oudsten van Israël opklimmen tot de HERE (Ex. 24:1,9). Maar volgens het voorschrift dat eraan werd toegevoegd, moesten zij zich *van verre* voor Hem neerbuigen.

De positie van de middelaar Mozes

In feite mocht alleen Mozes echt tot God naderen, tot Hem opklimmen en met Hem spreken (vs. 2,12vv.). Wij lezen zelfs dat Mozes, na zes dagen wachten, de wolk waarin God woonde *inging* (vs. 18). Het is frappant dat dit ook in het Nieuwe

Testament zijn positie is tijdens de verheerlijking op de berg ('...toen zij de wolk *ingingen*', Luk. 9:34). Mozes mocht als enige heel dicht bij God komen en in Zijn tegenwoordigheid verkeren. Zelfs na de afgoderij rondom het gouden kalf was dit het geval. Wanneer Mozes de tent der samenkomst inging buiten de legerplaats, daalde de wolkkolom neer en bleef staan aan de ingang van de tent. En de Eeuwige sprak dan met Mozes van aangezicht tot aangezicht, zoals iemand spreekt met zijn vriend (Ex. 33:11).

Zo was het later ook in de tabernakel. De wolk rustte daarop, en zodra Mozes de tent binnenging om met God te spreken, hoorde hij Gods stem die tot hem sprak van boven het verzoendeksel (Num. 7:89; 12:5vv.). Daarom zien wij in Mozes een mooi type van de christelijke positie. Christenen zijn op grond van het volbrachte werk van Christus werkelijk *tot God gebracht* (1 Petr. 3:18). God heeft ons geroepen tot Zijn wonderbaar licht, en Hij spreekt tot ons door Zijn Woord en Geest. Wij mogen contact met Hem hebben en als een heilig priesterdom tot Hem naderen (1 Petr. 2:5,9). Méér nog dan Mozes mogen wij de lichtglans van Gods heerlijkheid, die nu ten volle geopenbaard is in het aangezicht van Jezus Christus, weerkaatsen en weerspiegelen (Ex. 34:29vv.; 2 Kor. 3:12vv.; 4:6).

Samenvatting

Zo zien wij in Exodus 24 dus drie verschillende niveaus waarop mensen zich in relatie tot God bevinden, drie kenmerkende posities:

1. *Het volk* stond op een afstand van God onder aan de berg (vs. 4), waar de verbondssluiting plaatsvond. Deze positie is typerend voor Israël in zijn geheel als geplaatst *onder de wet*. Als zodanig stond het van verre en lag het onder de vloek, het oordeel van de dood; het leerde God kennen als een verterend vuur (vs. 17).

2. *Een select gezelschap* van vertegenwoordigers van Israël klom op tot God (vs. 9). Op een wat hoger niveau aangekomen aanschouwden zij God op Zijn troon (vgl. Ezech. 1:26), en hielden maaltijd voor Zijn aangezicht. Deze positie kon alleen worden ingenomen door een uitverkoren deel van de natie, dat God hoofdzakelijk kende als de rechtvaardige Koning.
3. *Mozes* klom nog hoger op tot God, samen met zijn dienaar Jozua, en ging als enige op de top van de berg de wolk van Gods tegenwoordigheid binnen (vs. 12vv.; vgl. Ex. 32:17). Alleen de middelaar van het volk verwierf dus meer intieme kennis van God. Dit laatste benadert het dichtst de positie van de christen zoals die *onder de genade* geldt. Het contrast van dit hoofdstuk met de christelijke positie is overigens wel duidelijk. De gelovige staat nu niet meer op een (grotere of kleinere) afstand van God, maar hij is nabij gekomen door het bloed van Christus. Hij kent Hem niet slechts als de Allerhoogste op Zijn troon, maar hij heeft de toegang tot de *Vader* en mag rusten aan het *Vaderhart* (Ef. 1:3vv.; 2:13vv.).

Lessen met betrekking tot de Avondmaalsviering

Toch zien wij in de gebeurtenissen van dit hoofdstuk wel enkele schaduwbeelden van onze voorrechten als christenen. In de eerste plaats zien wij dat God in *relatie* trad met Zijn volk. Hij maakte hun Zijn gedachten bekend en sloot een verbond met hen, dat door bloed bekrachtigd werd. Evenzo zijn wij tot God gebracht door de dood van Christus, door het bloed van het nieuwe verbond. Dit brengt ons niet onder de vloek van de wet, maar het is de grondslag van geheel nieuwe betrekkingen met God. Bij de Avondmaalsviering, het hart van de christelijke eredienst, worden wij telkens weer daarbij bepaald (1 Kor. 11: 23-26).

Hier in Exodus 24 vond aan de voet van de berg overigens óók een *eredienst* plaats, rondom een altaar dat was gebouwd

met twaalf opgerichte stenen overeenkomstig de twaalf stammen van Israël. Hierop werden brandoffers en vredeoffers geofferd (vs. 4-5). De parallel met onze eredienst is duidelijk aanwezig, en wel om de volgende redenen: (1) als christenen hebben wij ook een 'altaar', dat het middelpunt is van het héle volk van God, namelijk de Persoon van Christus; (2) door Hem mogen wij geestelijke offeranden, 'slachtoffers van lof' opofferen aan God (Hebr. 13:10,15).

De overeenkomst wordt nog iets duidelijker in de verzen 10 en 11, waar de vooraanstaanden van Israël een ontmoeting met God hadden en aten en dronken voor Zijn aangezicht. Wij kunnen dit zeker in verbinding brengen met de Avondmaalsviering en de christelijke eredienst. Het is een groot voorrecht tot God te mogen naderen en een gemeenschapsmaaltijd te hebben in Zijn tegenwoordigheid. Evenals de oudsten van Israël zullen wij met gepaste eerbied dichterbij komen en ons diep voor Hem neerbuigen. Zij aanschouwden God, zij ontmoetten Hem en bleven in leven. Zij konden voor Hem bestaan en in rust en vrede maaltijd houden. Zij *aten*, vermoedelijk van het vlees van de vredeoffers (vs. 5), en zij *dronken* van de wijn van de bijbehorende plengoffers.

Is dit geen prachtig beeld van de Avondmaalsviering, waarbij wij eten en drinken in de tegenwoordigheid van onze God en Vader en onze Here en Heiland? Wij mogen vol eerbied naderen en bij de tekenen van brood en wijn denken aan de waarde van het Offer en de Persoon van Christus. Zo vindt er een gemeenschapsmaaltijd met een verheven karakter plaats. Wij zijn gasten aan de maaltijd die door onze hemelse Gastheer is aangericht. En Hij maakt Zichzelf aan ons bekend 'in het breken van het brood' (Luk. 24:35). In vrede en rust en met harten vol aanbidding verkeren wij in Zijn nabijheid.

Is het geen bijzonder voorrecht om op deze wijze 'voor het aangezicht van God maaltijd te houden' (Ex. 18:12)? Ik citeer dit vers omdat het zinspeelt op een soortgelijke vredeoffermaaltijd. Bij de maaltijd in Exodus 24 zagen en aanschouwden de oudsten van het volk de God van Israël. Evenzo mogen wij God ontmoeten in onze eredienst, wanneer wij samenkomen rondom

onze Here en Heiland en onder de indruk komen van Gods heerlijkheid, *die Hij nu ten volle heeft onthuld in Zijn geliefde Zoon.*

De oudsten aanschouwden God *op Zijn troon.* Eigenlijk zagen zij niet veel meer dan (het fundament van) de troon zelf van hemelsblauwe lazuursteen. De profeet Ezechiël gaat verder en beschrijft de Gedaante op de troon in Ezechiël 1:26vv. Kortom, de oudsten van Israël zagen God als *de God van de hemel*, in alle klaarheid en helderheid (vs. 10). Dit herinnert ons aan de woorden van Johannes: 'God is *licht* en in Hem is in het geheel geen duisternis' (1 Joh. 1:5).

De oudsten van Israël hadden te maken met God in Zijn rechtvaardige en heilige regering ten aanzien van Zijn volk. Hoewel zij telkens ook Gods goedheid en genade konden opmerken in Zijn wegen met Zijn volk, moesten de woorden 'God is *liefde*' voor hen nog verborgen blijven (1 Joh. 4:8,16). God kon Zichzelf pas volkomen openbaren in Zijn Zoon. Wij staan als christenen nu oog in oog met de heerlijkheid van God, zoals die te zien is in het *aangezicht*, d.i. in de Persoon van Christus (2 Kor. 3:18; 4:6).

Mozes zelf mocht nog dichterbij komen en van aangezicht tot aangezicht met God spreken. Numeri 12:8 zegt hiervan: 'Van mond tot mond spreek Ik met hem, duidelijk en niet in raadselen, *maar hij aanschouwt de gestalte des Heren*'. Hoe bevoorrecht Mozes ook was, zelfs voor hem bleef God tot op zekere hoogte verborgen. Want het aanschouwen van de gestalte des Heren hield niet in dat hij Hem bij wijze van spreken recht in de ogen kon zien. Dit blijkt uit de bekende passage in Exodus 33, waarin Mozes vroeg de heerlijkheid des Heren te mogen zien. Het antwoord op die vraag luidde: 'Gij zult Mijn *aangezicht* niet kunnen zien, want geen mens zal Mij zien en leven' (Ex. 33:20). Vervolgens werd het hem echter wel toegestaan de Here *van achteren* te zien, nádat Hij voorbijgegaan was.

God kan slechts gekend en gezien worden in de mate waarin het Hem behaagt Zichzelf aan ons te openbaren. Het is een onuitsprekelijk voorrecht dat God nu in Christus *is* binnengetreden in deze wereld en in genade aan ons *is* voorbijgegaan. Wij mogen nu wél Zijn *aangezicht* zien, echter uitsluitend in

Christus – in Wie Gods Volheid lichamelijk woont (Kol. 1:19; 2:9). Wij zien Jezus: dat kenmerkt onze positie als christenen en geeft aan wat onze voorrechten zijn. In Hem zien wij ook de Vader, vol van genade en waarheid (Joh. 1:18; 14:6vv.).

Bij de Avondmaalsviering 'zien' en ontmoeten wij Hem op een bijzondere wijze. Christus komt tot ons als de Opgestane en wij ontmoeten Hem bij de tekenen van Zijn lijden en sterven. Hij doet dat telkens opnieuw op de eerste dag van de week, de dag van Zijn opstanding uit de doden. Zo toont Hij ons Wie Hij voor ons is in Zijn lijden, zoals Hij aan de discipelen Zijn doorboorde handen en doorstoken zijde toonde. Evenals de discipelen mogen wij ons dan *verblijden* als wij de Here zien (Joh. 20:20). Wat een zegen is het om zo maaltijd te houden *voor Gods aangezicht*, te eten van het brood dat ons herinnert aan het lichaam van Christus dat Hij voor ons heeft overgeven, en te drinken van de wijn die ons doet denken aan het bloed dat Hij heeft gestort tot vergeving van onze zonden.

HET AVONDMAAL EN DE LES VAN HET ZUURDEEG

Sommige christenen hechten veel waarde aan het eten van ongezuurd brood (zg. matses) bij de viering van het Avondmaal. Zo gebruikt men ook wel alcoholvrije wijn. Bij het eten van het Pascha was gezuurd brood inderdaad strikt verboden (zie Ex. 12). Bij enkele offeranden onder het oude verbond was het gebruik van zuurdeeg echter wel toegestaan en zelfs voorgeschreven (Lev. 2:12; 7:13; 23:15-17). Maar deze offers mochten niet als vuuroffers op het altaar komen.

In dit hoofdstuk wil ik echter aantonen dat het Nieuwe Testament een totaal ander accent legt en wijst op de figuurlijke betekenis van het zuurdeeg en van het eten van 'ongezuurd brood'. Wij zijn als christenen in feite zelf 'ongezuurd' en wij moeten daarom feestvieren met ongezuurde broden van *oprechtheid en waarheid* (1 Kor. 5:7-8). Het begrip 'zuurdeeg' krijgt consequent een morele en leerstellige inhoud, en de christelijke gemeente dient daaruit de nodige lessen te trekken voor haar praktijk. Immers, 'een weinig zuurdeeg doorzuurt het hele deeg'. Het feest van de ongezuurde broden heeft voor ons als christenen dus een figuurlijke betekenis.

Dit wordt bevestigd door het feit dat het Gr. woord *artos* dat voor het Avondmaalsbrood wordt gebruikt, het gewone woord voor brood is, dus gezuurd brood zoals men het dagelijks at (soms duidt het echter ook ongezuurd brood aan). Dit woord komt ook voor in het gebed dat de Heer Zijn discipelen leerde: 'Geef ons heden ons dagelijks brood' (Matth. 6:11). Er wordt

dus nergens voorgeschreven dat het ongezuurd brood moest zijn, evenals het Nieuwe Testament ook niet expliciet zegt dat men alleen wijn mag gebruiken bij de Avondmaalsviering. De Schrift spreekt slechts over de drinkbeker en over 'de vrucht van de wijnstok', maar noemt niet het woord 'wijn'. Dit zijn mooie voorbeelden van de genade en wijsheid van onze God.

Wij worden in dit opzicht niet onder uiterlijke wetten en voorschriften geplaatst; veel wordt overgelaten aan het geestelijk inzicht en de vrijheid van de gelovigen. Het drinken van druivensap in plaats van wijn is zeker niet verboden, wanneer men hier goede gronden voor heeft. Wanneer men leert dat het brood beslist ongezuurd moet zijn en er alleen echte wijn mag worden gebruikt, onderwerpt men anderen aan regels en geboden van mensen.

In de Evangelieën en de Brieven worden maar liefst zeven vormen van zuurdeeg genoemd. Steeds duidt het iets kwaads aan en moet het worden vermeden of worden uitgezuiverd. De volgende notities geven hiervan een overzicht:

1. De gelijkenis van het zuurdeeg (Mattheüs 13:33)

In deze gelijkenis gaat het om de invloed van valse profetie in de christenheid, de invoering van afgoderij e.d. Het bederf heeft al snel zijn intrede gedaan in het koninkrijk der hemelen: 'het is gelijk aan zuurdeeg, dat een vrouw nam en verborg in drie maten meel, totdat het geheel doorzuurd was'.

Zuurdeeg is een stukje oud, gegist deeg, dat aan het verse deeg wordt toegevoegd om het te doorzuren en bij het bakken te laten rijzen. De drie maten meel (een grote hoeveelheid van circa 40 liter) vormen een beeld van de volkomen en reine leer van Christus. Vgl. de drie maten meelbloem, fijn meel, waarvan Sara ongezuurde koeken kneedde (Gen. 18:6). Hier is de activiteit van de vrouw echter gericht op het verbergen van zuurdeeg in het meel, d.i. het invoeren van valse profetie in de zuivere leer. Vergelijk het leren en misleiden van Izébel, die zichzelf een profetes noemt (Openb. 2:20).

2. Het zuurdeeg van de farizeeën (Mattheüs 16:6,11-12; Markus 8:15; Lukas 12:1)

Het zuurdeeg van de farizeeën wordt alleen in Lukas 12 apart genoemd, en nader uitgelegd als 'de huichelarij van de farizeeën'. In Mattheüs 16:12 is er sprake van 'de leer van de farizeeën'. Het verkeerde grondbeginsel, de huichelarij, vormt zodoende de basis van een uitgebreide reeks van menselijke geboden en gedragingen, die in feite het Woord Gods krachteloos maken.

Een dergelijke wettische, uiterlijke vroomheid leidt tot opgeblazenheid van het vlees, partijzucht, eigengerechtigheid en schone schijn (Luk. 18:9-14; Matth. 5:20; 6:1-5; 23:1-7).

3. Het zuurdeeg van de sadduceeën (Mattheüs 16:6,11-12)

Het zuurdeeg van de sadduceeën wordt door Mattheüs steeds gecombineerd met het zuurdeeg van de farizeeën (punt 2). Beide partijen spanden samen in het proces tegen Jezus, maar na Zijn opstanding uit de doden traden de sadduceeën meer op de voorgrond (Hand. 4:1-2; 5:17). De sadduceeën zeiden dat er geen opstanding was, en geen engel of geest (Matth. 22:23vv.; Hand. 23:8). Dit zuurdeeg, of deze leer, staat dus voor een rationalistisch en materialistisch denken, gericht op het hier en nu. Zulke mensen kennen noch de Schriften, noch de kracht Gods. Vergelijk de doorwerking van het rationalisme sinds de tijd van de Verlichting.

4. Het zuurdeeg van Herodes (Markus 8:15)

Het zuurdeeg van Herodes wordt door Markus gecombineerd met het zuurdeeg van de farizeeën (punt 2). Dit duidt op politieke misleiding en op assimilatie met de wereld. De volgelingen van Herodes drongen aan op onderwerping aan de Romeinen en betaling van de keizerlijke belasting (Matth. 22:16; Mark. 3:6; 12:13).

5. Het oude zuurdeeg (1 Korinthe 5:7-8)

Hier gaat het om het uitzuiveren van het oude zuurdeeg. Alle zuurdeeg moest worden verwijderd uit de huizen van de Israëlieten voor het eten van het Pascha, met het oog op het feest van de ongezuurde broden dat zeven dagen duurde. Het uitzuiveren van het oude zuurdeeg uit de Gemeente te Korinthe (vgl. 2 Tim. 2:21), doelt op het wegdoen van de boze uit het midden van de gelovigen, maar ook op het veroordelen van de opgeblazenheid in hun eigen harten.

Het *oude* zuurdeeg staat mogelijk voor alle kenmerken en boze daden van de *oude* mens, die uiteraard niet thuishoren in het leven van hen die door het bloed van het ware Paaslam, dat is Christus, zijn verlost uit de tegenwoordige boze wereld.

6. Het zuurdeeg van slechtheid en boosheid (1 Korinthe 5:7-8)

Het zuurdeeg van slechtheid en boosheid staat tegenover de ongezuurde [broden] van oprechtheid en waarheid, waarmee wij als christenen ons hele leven (7 dagen) zouden moeten vullen en zouden moeten 'feestvieren', nadat wij hebben 'gegeten' van (d.i. door het geloof hebben deelgekregen aan) Christus, het ware Paaslam.

Het zuurdeeg van slechtheid en boosheid wijst speciaal op de innerlijke corruptie van de oude mens, 'die ten verderve gaat overeenkomstig zijn bedrieglijke begeerten' (Ef. 4:22).

7. Judaïstisch zuurdeeg (Galaten 5:9)

Bij het zuurdeeg van judaïstische leringen wordt opnieuw geattendeerd op het belangrijke beginsel dat een beetje duurzeeg het hele deeg doorzuurt: 'Een weinig zuurdeeg doorzuurt het hele deeg'.

Hier gaat het niet om moreel kwaad zoals in Korinthe, maar

om leerstellig kwaad, met name de invoering van de besnijdenis en andere joodse rituelen om (mede) door de wet behouden en gerechtvaardigd te worden (Hand. 15:1; Gal. 5:4). Dit doet afbreuk aan het volbrachte werk van Christus op het kruis van Golgotha, alsook aan het huidige werk van de Geest in de gelovige.

ACHTENTWINTIG VRAGEN RONDOM DE AVONDMAALSVIERING

Wanneer een broeder of zuster het verlangen te kennen geeft te willen voldoen aan de wens van de Heer om Hem te gedenken bij de tekenen van brood en wijn, wat moet dan de reactie zijn van de plaatselijke gemeente? Welke vragen zouden er gesteld en beantwoord moeten worden in verband met deze belangrijke stap in het leven van een gelovige?

In deze 'open brief' wordt op dit onderwerp ingegaan in vraag- en antwoordvorm om geïnteresseerden te helpen bij het onderzoeken van deze dingen. De auteur Roger P. Daniel gebruikt consequent de Bijbelse term 'broodbreking' als aanduiding van de Avondmaalsviering.

1. Waarom zou ik moeten deelnemen aan de 'broodbreking'?

Antwoord: Omdat de Heer de Zijnen heeft verzocht dat te doen totdat Hij komt (Luk. 22:19-20; 1 Kor. 11:23-26). Van de Evangelisten vermeldt alleen Lukas bij het uitreiken van het brood de wens van de Heer: 'Doet dit tot Mijn gedachtenis'. Paulus is uitvoeriger dan Lukas en noemt het verlangen van de Heer om Hem te gedenken zowel bij het uitdelen van het brood als van de beker.

Dat dit niet slechts één keer moest gebeuren, blijkt duidelijk uit de woorden van de apostel: 'Want zo dikwijls u dit brood eet en de drinkbeker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat Hij komt'. De apostel heeft hierover een afzonderlijke open-

baring van de opgestane Heer ontvangen, die hij ook heeft doorgegeven aan de gelovigen (1 Kor. 11:23vv.). Er is dus wel degelijk sprake van een formele instelling van het Avondmaal door de Heer Zelf en Zijn apostelen (dit contra sommige ultra-dispensationalisten die dit ontkennen en daarmee afbreuk doen aan de wens van de Heer Zelf). Het houden van een rouwmaaltijd ter gedachtenis van een gestorvene was in het Jodendom overigens niet onbekend (vgl. Jer. 16:7).

2. Wat is de letterlijke en stoffelijke betekenis van het 'broodbreken'?

Antwoord: Het is het samen eten van een brood en het drinken uit een beker wijn met andere christenen met wie u praktische gemeenschapsbanden onderhoudt, wanneer u op de eerste dag van de week vergaderd bent rondom de Here Jezus. Handelingen 20:7 bevestigt dat men reeds in de apostolische tijd dit gebruik kende.

3. Is er ook een andere naam voor het 'broodbreken'?

Antwoord: Ja, het wordt ook aangeduid als 's Heren Avondmaal eten (1 Kor. 11:20). Zie verder hoofdstuk 2 van dit boekje, dat nader ingaat op het verband tussen het Avondmaal en de dag van de Heer, d.i. de eerste dag van de week.

4. Waar komt de uitdrukking 'broodbreken' dan vandaan?

Antwoord: Die vinden wij in Handelingen 2:42; 20:7 en 1 Korinthe 10:16. Het breken van het brood was een gebruikelijke term voor het houden van een maaltijd. Het hoofd van de familie of de gastheer nam het brood en sprak de zegen uit, brak het en gaf ervan aan zijn tafelgenoten (vgl. Luk. 24:30). Zo werd de breking van het brood, of kortweg de 'broodbreking', een aanduiding van het vieren van het Avondmaal.

De eerste christenen volhardden daarin en hadden de gewoonte zg. liefdemalen met elkaar te houden, die dan werden

besloten met de maaltijd des Heren. In Korinthe gebeurde dat helaas op een afkeurenswaardige wijze, zodat de apostel hen moest berispen (1 Kor. 11:20-22).

5. Wanneer is men er mee begonnen?

Antwoord: De Here Jezus heeft deze maaltijd Zelf ingesteld voordat Hij naar het kruis ging (Luk. 22:19-20), en de apostel Paulus heeft in verband hiermee een speciale openbaring van de Heer ontvangen, die hij op zijn beurt aan ons heeft overgegeven volgens 1 Korinthe 11:23vv.

6. Waarom moet het op de eerste dag van de week plaatsvinden?

Antwoord: Wij vinden het apostolische voorbeeld in Handelingen 20:7, waar wij zien hoe christenen uit de begintijd vergaderd waren 'om brood te breken'. Zij deden dit op de eerste dag van de week, de opstandingsdag van Christus, voor ons als christenen dus een speciale dag (vgl. Joh. 20:19-20 en 1 Kor. 16:2).

7. Waarom zegt u dat wij vergaderd zijn rondom de Here Jezus bij het 'broodbreken'?

Antwoord: In de eerste plaats omdat het niet slechts de handeling van een individuele gelovige is, maar het sámen gedenken van de Here Jezus in Zijn lijden en sterven voor ons (1 Kor. 11:20vv.). Hij droeg de zonden van al de Zijnen in Zijn lichaam op het hout (1 Petr. 2:24); en Hij gaf Zijn lichaam niet alleen voor ons persoonlijk, maar voor de héle Gemeente. Tenslotte is daar de wonderbare belofte van Zijn tegenwoordigheid te midden van de Zijnen, wanneer zij maar in of tot Zijn Naam vergaderd zijn (Matth. 18:20; vgl. de nauwkeurige vertaling van J.N. Darby van dit vers).

8. Wat houdt het in om te vergaderen tot de Naam van de Heer?

Antwoord: Het betekent eenvoudig te vergaderen rondom de Persoon van de Here Jezus als het ware Middelpunt van al de Zijnen – en niet in de naam van een godsdienstige leider of op grond van een specifieke leer of wijze van kerkregering.

9. U hebt al aangegeven wat de letterlijke en stoffelijke betekenis van het 'broodbreken' is. Maar wat is de gééstelijke betekenis?

Antwoord:

- Het is allereerst een gedachtenismaaltijd, het in herinnering roepen van de Persoon en het werk van de Here Jezus. Wij denken aan Hem als de Gestorvene, als Degene die Zijn lichaam en bloed voor ons heeft gegeven op het kruis van Golgotha (1 Kor. 11:24-25). Op die manier staat Hij steeds voor onze aandacht, week na week, en ook tijdens de week.
- Het is ook een verkondiging aan anderen, een proclamatie van de waarde van de dood van de Heer, totdat Hij komt om ons tot Zich te nemen (1 Kor. 11:26).
- Het is tevens een geméenschapsmaaltijd, die op zeer diepe wijze uitdrukking geeft aan de gemeenschap van het bloed van Christus en het lichaam van Christus (1 Kor. 10:16). Het is dus nauw verbonden met het beoefenen van gemeenschap in de plaatselijke gemeente.
- Het ene brood getuigt van de eenheid van het lichaam van Christus, de ene ware Gemeente (1 Kor. 10:17), en dat ondanks het feit dat velen zich niet willen houden aan Gods orde voor het samenkomen van de Gemeente (1 Kor. 12:12vv.).

10. Kunt u iets meer zeggen over het verband tussen het 'broodbreken' en het beoefenen van gemeenschap in de plaatselijke gemeente of vergadering?

Antwoord: Zoals gezegd is het 'broodbreken' geen losstaande handeling van een individuele gelovige. Christus brak het brood en gaf het aan de vergaderde discipelen (Matth. 26:26).

De gelovigen in de begintijd waren op de eerste dag van de week vergaderd om brood te breken (Hand. 20:7). De voorschriften van 1 Korinthe 10 en 11 waren gericht aan de gemeente van God in die stad, niet aan een enkeling. De geredde en gedoopte Joden op de Pinksterdag bleven volharden in de leer van de apostelen en in de gemeenschap, in de breking van het brood en in de gebeden (Hand. 2:42). Er was dus onderlinge gemeenschap onder hen. Gaan er twee tezamen, zonder dat zij het eens geworden zijn (Amos 3:3)?

Dat principe geldt ook nu nog. Wij breken het brood met hen met wie wij gemeenschapsbanden hebben. Het 'broodbreken' geeft uitdrukking aan de onderlinge gemeenschap in de plaatselijke gemeente; het is het uiterlijke teken ervan. In 1 Korinthe 5 zien wij hoe een christen die in de zonde leefde, als een boze uit de plaatselijke gemeente werd weggedaan en werd uitgesloten van het hebben van gemeenschap. Hij verloor die gemeenschap volkomen.

11. Wat is de eerste vereiste om op Schriftuurlijke wijze te kunnen 'broodbreken'?

Antwoord: De eerste vereiste is dat iemand door God is toegevoegd als lid aan het lichaam van Christus – dat men dus gered, behouden is (Hand. 2:47). Dan kent men Jezus Christus persoonlijk als zijn of haar Heiland en Here (Rom. 10:9-10).

12. Is het verder nog belangrijk waar ik 'brood breek', zolang het maar met andere ware christenen gebeurt?

Antwoord: Ja zeker, en wel daar:

- waar christenen zich houden aan de leer van de apostelen (Hand. 2:42), d.i. de hele waarheid van Gods Woord inclusief de leer en praktijk met betrekking tot de Gemeente van God, het lichaam van Christus;
- waar het samenkomen plaatsvindt tot de Naam van de Here Jezus en niet tot een menselijke naam die christenen verdeelt;
- waar de enige Schriftuurlijke grondslag van het vergaderen

wordt gehandhaafd, namelijk de grondslag van het ene lichaam van Christus (Ef. 4:4 etc.); een *kleinere* kring van gemeenschap verdeelt, een *ruimere* laat onbekeerden binnen (2 Kor. 6:14-18);

- waar gelovigen jagen naar gerechtigheid, geloof, liefde en vrede met hen die de Here aanroepen uit een rein hart (2 Tim. 2:22);

- waar de gelovigen leren hoe men zich moet gedragen in het huis van God, dat is de Gemeente van de levende God (1 Tim. 3:15), en dan ook in overeenstemming daarmee handelen.

13. Waarom is het zo belangrijk om 'brood te breken' met christenen die de waarheid van de Gemeente wensen te handhaven?

Antwoord: Omdat de Gemeente het middelpunt is van Gods plan voor deze bedeling (Ef. 3:3-11). Mensen worden behouden om deel te vormen van Zijn Gemeente. God heeft ons geroepen tot de gemeenschap van Zijn Zoon (1 Kor. 1:9). En Christus heeft de Gemeente liefgehad en Zichzelf voor haar overgegeven; in de toekomst zal Hij haar voor Zich stellen (Ef. 5:25-27). De Gemeente is voor eeuwig Zijn bruid en vrouw (Ef. 5:22-32; Openb. 19:7-9; 21:9), de volheid van Hem die alles in allen vervult (Ef. 1:23).

14. Wat betekent het 'reine hart' in het vers dat u citeerde uit 2 Timotheüs?

Antwoord: Reinheid van hart is de morele staat van degenen die jagen naar gerechtigheid, geloof, liefde en vrede in het persoonlijke en gemeentelijke leven. Hun intentie is rein en zuiver te zijn. Zij erkennen het Heer-zijn van Christus. Zij roepen *de Here* aan en erkennen daarmee Zijn gezag over hun leven.

15. Zijn christenen met een rein hart volmaakt?

Antwoord: Nee, allen falen in meerdere of mindere mate. Wanneer iemand volhardt in ernstig falen, dan ontbreekt zelfs de intentie een rein hart te hebben. Dit leidt tot tucht; zelfs tot

uitsluiting – het plaatsen van de zondaar buiten de gemeenschap van de plaatselijke gemeente of vergadering (1 Kor. 5:13). Minder ernstige vormen van tucht worden in andere Schriftgedeelten vermeld (Rom. 16:17; 2 Thess. 3:6-15; 1 Tim. 5:19-21).

16. Wat zijn enkele voorrechten van het 'broodbreken'?

Antwoord: Het is een voorrecht om:

- onze Here te behagen door te voldoen aan Zijn wens: 'Doet dit tot Mijn gedachtenis' (1 Kor. 11:24);
- deel te vormen van de plaatselijke gemeente en samen uitdrukking te geven aan het ene lichaam van Christus (1 Kor. 12:27);
- samen een unieke band van gemeenschap te hebben, en de geestelijke en praktische hulp te krijgen die dit voor ons leven als christen met zich meebrengt;
- te weten dat in dit aspect van ons leven de Heilige Geest niet bedroefd of uitgeblust wordt (Ef. 4:30; 1 Thess. 5:19).

17. Wat zijn enkele verantwoordelijkheden als ik deze stap doe en ga 'broodbreken'?

Antwoord: Alle voorrechten brengen ook verantwoordelijkheden met zich mee. In dit geval gaat het om verantwoordelijkheden ten opzichte van de Heer en van de broeders en zusters. Enkele ervan zijn:

- dat wij samen dienen te komen: dus de samenkomsten van de plaatselijke vergadering zoveel als redelijkerwijze mogelijk is hebben bij te wonen (Hebr. 10:25); de eerste christenen 'bleven volharden' in het samenkomen en dat zou met ons ook zo moeten zijn;
- dat wij ons inzetten: er zijn geen inactieve, nutteloze leden (1 Kor. 12:1-11; Ef. 4:7-16); de Heilige Geest zal voor iedereen iets te doen hebben dat dient tot bevordering van Zijn werk (wij gaan in dit opzicht niet met pensioen);
- dat wij streven naar een heilig leven (2 Tim. 2:19-21, en vgl. de hele teneur van de Schrift);

- dat wij vrij zijn van onbijbelse verbindingen, met name van godsdienstige aard (Joz. 7; 2 Joh.:9-11; 1 Kor. 5:6; Gal. 5:9);
- dat wij zonden uit het verleden en het heden hebben beleden voor God, en zo nodig ook voor de mensen, en ze tevens nalaten (1 Joh. 1:9); dit dient week na week te gebeuren vanwege de heiligheid van de Here, anders zou iemand ziek kunnen worden of zelfs kunnen sterven (1 Kor. 11:27-32); zo ernstig zijn deze dingen voor de Here, en wij moeten dus bedenken dat 'de vreeze des Heren het begin der kennis is', maar dat 'dwazen wijsheid en tucht verachten' (Spr. 1:7);
- dat wij een aanbevelingsbrief meenemen als wij een andere vergadering bezoeken waarmee wij gemeenschapsbanden hebben (2 Kor. 3:1; Rom. 16:1-2), want voor christelijke gemeenschap en dienst gelden overal dezelfde maatstaven;
- dat wij naar vermogen aan het werk des Heren geven (1 Kor. 16:1-2, e.a.p.), dus tijd, geld, energie daarvoor over hebben.

18. U hebt enkele verantwoordelijkheden genoemd. Wat zijn de vereisten voor iemand die echt behouden is, om te kunnen 'broodbreken'?

Antwoord: Zo iemand moet moreel rein zijn, gezond in de leer met betrekking tot de grondwaarheden van de Schrift, vrij van onbijbelse verbindingen, en hij of zij moet de wens hebben om de Heer te behagen door te gaan 'broodbreken'.

19. Waarom zijn onze verbindingen belangrijk?

Antwoord: Omdat er zo'n diepgaande band is met degenen met wie wij 'broodbreken'! Als een christen zich bijvoorbeeld verbindt met een godsdienstige groep of denominatie die verkeerde dingen leert of praktiseert, dan raken allen die met zo'n christen 'broodbreken' in Gods ogen geassocieerd met de dwalingen waarmee hij of zij verbonden is.

Wij zien in 1 Korinthe 10:18-21 dat wij op diepgaande wijze verbonden zijn met de godsdienstige positie (ofwel 'het altaar') van degenen die met ons 'broodbreken'. Zie verder ook Levi-

ticus 21:16-24 en Jozua 7. Wij hebben genoegzaam getuigenis nodig dat diegenen met wie wij 'broodbreken' niet met on-schriftuurlijke dingen verbonden zijn.

20. Wat verstaat u onder de uitdrukking denominatie?

Antwoord: Het woordenboek beschrijft het als een godsdienstige gezindte of een kerkgenootschap, dus een indeling van mensen in groepen die bepaalde godsdienstige overtuigingen aanhangen. Een kerkgenootschap ontstaat doordat men een bepaalde mening aanhangt, en op grond daarvan een partij of school vormt (letterlijk een 'sekte', vgl. 1 Kor. 11:19). De verdeling in denominaties begon in feite al in Korinthe (1 Kor. 1:11-13), doordat gelovigen hun keuze voor een favoriete persoon probeerden te verdedigen, in plaats van in te zien dat álle leraars belangrijk waren.

Vandaag de dag is het niet anders. De Baptisten leggen bijvoorbeeld extra nadruk op de doop, de Lutheranen op de leringen van Martin Luther, en de 'Church of Christ' claimt zelfs dat alleen zij de ware Kerk van Christus vormt. Het vormen van denominaties is gewoonweg niet overeenkomstig de Schrift!

21. Zijn er dan geen fijne christenen in deze en andere denominaties?

Antwoord: Absoluut, hoewel er in sommige groepen of sekten slechts weinig ware gelovigen zijn. Ook is het van velen in de denominaties te prijzen dat zij overeenkomstig hun inzicht in het Woord van God wandelen.

Als God ons door het onderzoek van Zijn Woord echter meer licht heeft gegeven in verband met de waarheid van Zijn Gemeente, dan zijn wij ook gehouden om naar dat licht te handelen (Luk. 12:48). Wij moeten ons daarbij niet laten leiden door de vraag of ánderen al of niet naar dat licht handelen. Maar wij moeten ook niet overdreven kritisch zijn ten opzichte van geliefde broeders en zusters die zich elders bevinden.

Het is moeilijk om een bepaalde positie prijs te geven waar-

mee men van jongsaf vertrouwd geweest is, speciaal als er mensen gered worden en groeien in de kennis van het Woord.

22. Wat zijn de onbijbelse praktijken in de denominaties?

Antwoord: Het is moeilijk om in algemene termen te spreken, omdat er vele verschillende denominaties zijn. Er zijn zoveel vertakkingen van bepaalde genootschappen en onafhankelijke groepen en sekten. Wij laten echter de groepen die fundamentele dwaalleer brengen – zoals de aanhangers van ‘Christian Science’, de Mormonen en de Jehovagetuigen – hier buiten beschouwing. Wij zullen ons beperken tot de voornaamste groepen of denominaties, die gewoonlijk wel leren dat het heil slechts door het geloof in de Here Jezus Christus te verwerven is. Niet alle praktijken doen opgeld in iedere groep:

- Het uiterlijk verdelen van het lichaam van Christus door menselijke eigen wil en een gebrek aan onderwerping aan Gods Woord (1 Kor. 1:10,13).
- Onafhankelijkheid: het leren en praktiseren van de volledige zelfstandigheid (autonomie) van de plaatselijke gemeente of vergadering (1 Kor. 1:1-2); dat is een ontkenning van de waarheid dat de Gemeente het éne lichaam van Christus is.
- Maandelijks ‘broodbreking’ of nog minder frequent. Zie echter Handelingen 2:46; 20:7 en 1 Korinthe 11:25-26. De eerste christenen moesten noodgedwongen afzien van het dagelijks ‘broodbreken’ aan huis; de apostolische praktijk werd toen eenmaal per week.
- Het niet koppelen van de ‘broodbreking’ aan de vraag van de ‘kerkelijke’ gemeenschap (Hand. 2:42; 1 Kor. 10:16-18). Er zijn veel groepen die mensen toelaten tot de ‘broodbreking’ als zij bevestigen dat zij christenen zijn; verder worden er geen vragen gesteld.
- Gebrek aan gemeentelijke tucht: wat iemand leert en praktiseert, en wat zijn verbindingen zijn, is meestal geen verhindering om ‘brood te breken’, tenzij het gaat om grove zonden en openbare afwijkingen. Men houdt alleen rekening met iemands persónlijke verantwoordelijkheid of overtuiging ten aanzien

van de wens om 'brood te breken'. Dit wordt gebaseerd op een verkeerde uitlegging van 1 Korinthe 11:28 (een vers dat gaat over het zichzelf beproeven). Dit vers heeft echter niets te maken met het toelaten tot de 'broodbreking', maar met het gedrag van de gelovigen die zich reeds in de gemeente te Korinthe bevonden. Als gevolg daarvan zijn er veel groepen waar men door deelname aan de 'broodbreking' geassocieerd kan worden met alle mogelijke vormen van moreel en leerstellig kwaad, en met ongelovigen.

- Het ontkennen van de plaats die God aan man en vrouw heeft gegeven in de Gemeente: de vrouwen dragen geen hoofdbedekking en houden zich niet aan het zwijggebod; soms treden ze zelfs als predikers op (zie 1 Kor. 11:3-16; 14:34-35; 1 Tim. 2:11-12). De verschillende plaats die God aan man en vrouw heeft toebedeeld, heeft niets te maken met het punt dat de vrouw dan inferieur zou zijn (dat is een onbijbelse gedachte), maar houdt verband met de scheppingsorde en het hoofdschap van de man. Verder representeren man en vrouw respectievelijk Christus en de Gemeente (Ef. 5).

- Het instandhouden van de tweedeling tussen geestelijken en leken. Hierdoor gaat men in de praktijk voorbij aan het priesterschap van alle gelovigen (1 Petr. 2:5,9; Openb. 1:6), en schuift men de leiding van de Heilige Geest terzijde zowel in de bediening van het Woord als in de aanbidding van de gemeente (1 Kor. 12:11vv.). Openbaring 2:6,15 noemt dit resp. de werken en de leer van de Nicolaieten (= overwinnaars van het volk). Christus haat deze werken, een dergelijk systeem (niet de mensen zelf). Zo zouden wij ook erover moeten denken. De Schrift kent niet slechts één enkele pastor of herder van een plaatselijke gemeente (het zijn altijd herders of 'oudsten', 'profeten en leraars' in het méérvoud, 1 Petr. 5:1-3; Hand. 13:1). Er zijn vele broeders met vele gaven, die door de Heilige Geest gebruikt moeten kunnen worden zoals Hij dat wil.

- Het vergaderd zijn tot een andere naam dan eenvoudig de Naam van Christus (Matth. 18:20). Waarom is Zijn Naam niet voldoende?

- Het aantrekkelijk maken van het lidmaatschap door te appel-

leren aan de natuurlijke verlangens van de ziel, en niet aan de nieuwe natuur en de Heilige Geest die in ons woont. Wij leven nu echter in de tijd waarin de ware aanbidders de Vader in geest en in waarheid moeten aanbidden (Joh. 4:23).

- Het tolereren van verkeerde leringen, zoals de wijdverspreide leer dat de Here Jezus had kunnen zondigen (maar dat niet wilde doen). Ernstig moreel kwaad kan ook worden getolereerd. Valse charismatische leringen en praktijken, die onbijbelse dingen aan de Heilige Geest toeschrijven, worden ook veelal gepraktiseerd of toegestaan. Om maar mensenmassa's te trekken, past men zich aan een breed spectrum van verkeerde leringen en praktijken aan en voert men dingen in die appelleren aan de oude natuur.

23. Betekent het vergaderen met de plaatselijke gemeente waarmee u samenkomt, niet het vormen van een nieuwe denominatie, zelfs al zijn bepaalde leringen en praktijken inderdaad Bijbels?

Antwoord: Wanneer wij leren en in praktijk brengen wat de Heer in het begin aan Zijn apostelen heeft toevertrouwd, is dat in Gods ogen *niet* het vormen van een sekte of denominatie. Diegenen die scheuringen veroorzaken tégen de apostolische leer, zijn juist fout (Rom. 16:17).

Als wij gehoor geven aan de aanwijzingen van de Heer ten aanzien van de leer en praktijk van het samenkomen, en er daardoor een scheuring ontstaat onder gelovigen omdat niet iedereen zich wil houden aan de Schrift, is dat niet de fout van degenen die de weg overeenkomstig Gods Woord blijven gaan. Zij kunnen dan ook niet van scheurmakerij worden beschuldigd.

Bovendien weigeren de plaatselijke gemeenten of vergaderingen waarmee wij banden van onderlinge gemeenschap onderhouden, het dragen van een speciale naam of titel die verdeeldheid brengt onder gelovigen. Wij gebruiken alleen aanduidingen die wij met alle ware gelovigen gemeenschappelijk hebben. Wij zijn slechts *christenen, broeders* in Christus. Wij ko-

men eenvoudig samen in de algenoegzame Naam van Christus en wij zouden wel wensen dat alle andere gelovigen eveneens tot die wonderbare Naam vergaderd zouden zijn – alleen op de grondslag van de Schrift (1 Kor. 1:10).

24. Beweert u een voortzetting te zijn van de oorspronkelijke Gemeente uit de tijd van het Nieuwe Testament?

Antwoord: Nee, de waarheid van het samenkomen van de Gemeente volgens het Nieuwe Testament is in de eerste eeuwen van onze jaartelling al in de vergetelheid geraakt. De kerk heeft zich ten tijde van keizer Constantijn verbonden met de wereld. Aan het eind van de donkere middeleeuwen zijn Luther, Calvijn en anderen door de Heer gebruikt om de waarheid van de rechtvaardiging door het geloof, de behoudenis uit genade alleen, weer in het licht te stellen.

Maar wat het samenkomen betrof, was het alleen nieuw dat er protestantse *staatskerken* ontstonden in contrast met de wereldwijde kerk van Rome. Sommigen weigerden de leringen van de staatskerken te aanvaarden en scheidten zich af. Zo ontstonden de vele denominaties. De waarheid en praktijk van het vergaderen volgens de Schrift is in de negentiende eeuw opnieuw ontdekt. De wereldwijde beweging die toen ontstond, heeft grote veranderingen in de christenheid teweeggebracht. Wij zijn hooguit een zwakke voortzetting hiervan.

25. Hoe werd die beweging genoemd?

Antwoord: Historici spreken over de ‘Broederbeweging’ of over ‘Vergaderingen van gelovigen’, omdat de christenen die elkaar in deze beweging vonden (en die uit vele denominaties afkomstig waren) elkaar en anderen voortdurend aanduidden als ‘Broeders’ – hun broeders en zusters in Christus. Deze term komt meer dan honderdmaal voor in het Nieuwe Testament als aanduiding van de medeleden van het lichaam van Christus. Anderen gebruikten vooral de naam ‘Plymouth Brethren’, omdat er in de stad Plymouth in Engeland een grote uitgeverij

was en ook een grote plaatselijke gemeente. De gelovigen die tot de Naam van de Heer vergaderen, wijzen zelf een dergelijke naamgeving van de hand.

26. Hoe staat het nu met deze beweging?

Antwoord: Ze is er nog steeds als wereldwijde beweging. De plaatselijke gemeente waarmee wij verbonden zijn, onderhoudt gemeenschapsbanden met vele gemeenten over de hele wereld, die allemaal onderling met elkaar verbonden zijn. Op die manier proberen zij tentoon te spreiden wat de ware Gemeente op aarde volgens Gods oorspronkelijke bedoeling dient te zijn (en in feite ook is in Gods ogen, hoewel ze uiterlijk verdeeld is).

Deze gemeenten of vergaderingen houden vast aan dezelfde waarheden, handelwijzen en vormen van tucht, met kleine praktische variaties die aanvaardbaar zijn in de verscheidenheid die het lichaam van Christus kent. De zogenaamde 'Broederbeweging' heeft echter niet meer de invloed die zij eens had, daar het de satan gelukt is de beweging te splitsen in drie hoofdstromingen (met diverse vertakkingen).

Een van die stromingen loochent in de praktijk de onderlinge eenheid van vergaderingen; zij beklemtoont de onafhankelijkheid van plaatselijke gemeenten. Een middengroep probeert in leer en praktijk nauwlettend bij de Schrift te blijven. De derde stroming is wettisch, extreem en vaak mystiek in haar leringen en praktijken. Wij kunnen niet door middel van de 'broodbreking' gemeenschap beoefenen met diegenen die naar onze overtuiging de apostolische leer en gemeenschap hebben verlaten (Hand. 2:42). Maar wij hebben alle christenen voor wie Christus gestorven is, van harte lief.

27. Waarom breekt u brood met de christenen waarmee u verbonden bent?

Antwoord: Wij hebben gezien wat de principes zijn van het 'broodbreken' en van de onderlinge gemeenschap tussen vergaderingen. Ik ben ervan overtuigd dat de gelovigen waarmee

ik verbonden ben, op Schriftuurlijke grondslag vergaderen en Schriftuurlijke beginselen voor het samenkomen proberen te hanteren. Ik beseft dat ik niet volmaakt ben en dat anderen dat evenmin zijn, maar ik geloof dat ik op de plaats ben waar de Heer mij wil hebben. Ik zou gewoon niet verbonden kunnen zijn met groepen die door hun leringen en praktijken loochenen wat naar mijn overtuiging de weg is die God ons wijst met betrekking tot het samenkomen.

28. Denkt u dat anderen, zoals ikzelf, ook zouden moeten gaan 'broodbreken' in gemeenschap met plaatselijke vergaderingen die slechts samenkomen in de Naam van Jezus?

Antwoord: Ja, omdat ik geloof dat u de Heer zou behagen als u dat zou doen. Maar als u het alléén zou doen omdat ik het u aanraad, dan zou het verkeerd zijn! De Bijbel zegt zelfs dat alles wat niet 'op grond van geloof' is, zonde is (Rom. 14:23). U moet dus *persoonlijk geloven* dat God het van u vraagt. U bent persoonlijk verantwoordelijk om alles te beproeven en het goede te behouden (1 Thess. 5:21), en wel door de Schriften te onderzoeken of deze dingen zo zijn (Hand. 17:11).

Andere werken van H. Bouter:

Abba, Vader

De rijkdommen van Gods Vadernaam

De profeet Elisa

Bijbelstudies over het leven en de wonderen van Elisa

Simson, verliezer of winnaar?

Simson als type van Christus

Strijd de goede strijd van het geloof

Een plaatsbepaling in de geestelijke strijd

Ontmoetingen bij de Bron

Bronnen in de Boeken van Mozes en hun betekenis

Zalig!!

Over de 'zaligsprekingen' in het boek Openbaring

Beloften voor overwinnaars

Veertien beloften van Christus aan de zeven gemeenten
in Asia volgens Openbaring 2 en 3

*Verkrijgbaar bij de christelijke boekhandel,
of bij het distributieadres:
Johannes Multimedia, Postbus 31, 3940 AA Doorn.*

